

Oş İlahiyat Fakültesi ve Öğrencileri Üzerine Bazı Tespitler ve Değerlendirmeler*

Salih Pay

Yard. Doç. Dr., U.Ü. İlahiyat Fakültesi

Özet

Araştırmada Kırgızistan Oş Devlet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin Kırgızistan'daki coğrafi bölgeler açısından durumları, ailelerinin ekonomik yapıları, toplum içerisindeki sosyal statüleri, dinî birikimleri, Fakülte'yi tanıma yolları, Fakülte'den yararlanma düzeyleri, mesleğe yönelik beklentileri ve ilahiyat bilimlerindeki yeterlilikleri ele alınmıştır. Büyük oranda anket, mülakat ve katılımcı gözlem yöntemleri kullanılarak hazırlanmış olan bu araştırmanın çeşitli safhalarında Fakülte arşivinden de yararlanılmıştır.

---

* Bu makale Bişkek/Kırgızistan'da 21-23 Mayıs 2007 tarihinde "Uluslararası Globalleşme Sürecinde Kırgızistan'da Din Bilimleri ve Ahlak Öğretiminin Meseleleri" Sempozyumunda "Türk Cumhuriyetleri İle Türk ve Akarba Topuluklarındaki İlahiyat Fakültelerine Dair Bir Değerlendirme (Oş İlahiyat Fakültesi Örneği)" adlı bildirinin Oş İlahiyat Fakültesi öğrencileriyle ilgili kısmının yeniden ele alınmış ve genişletilmiş şeklidir. Fakülte ile ilgili bilgilerin elde edilmesindeki katkıları sebebiyle Oş İlahiyat Fakültesi Fakülte Sekreteri Timur Alimbekovich Kozukulov, hazırlık sınıfında okuyan öğrencilere anketin uygulanması hususunda emeği geçen Prof. Dr. Ahmet Nedim Serinsu, Dr. İhsan Çapcıoğlu ve Orhan Genç, Bişkek'te bulunan fakülte mezunlarına anketin uygulanmasında katkıları sebebiyle İslam Üniversitesi Sekreteri Ulan Yusupov beylere teşekkürlerimi sunarım.

Abstract

Some Observations and Comments on Students Who Study in Osh Faculty of Theology

In this research we examine social and regional background of the students who study in Osh University in Kyrgyzstan, Faculty of Theology. In this context we also try to find out their families' economical situation and social status. Students' religious level, how they take advantage of faculty, their expectations for career and their adequacy in religious sciences are other major subjects. In some part of this research, which had been done mostly through inquiries, interviews and observations, archives of the faculty also was used.

Ahahtar Kelimeler: Kırgızistan, Oş İlahiyat Fakültesi, Din Öğretimi, Türk Cumhuriyetleri.

Key Words: Kyrgyzstan, Osh Faculty of Theology, Religious Education, Turkic Republics.

I. Giriş

Oş İlahiyat Fakültesi, Kırgızistan'ın en büyük üniversitesi olan Oş Devlet Üniversitesi ile Ankara Üniversitesi arasında 1993 yılında imzalanan "Akademik ve Kültürel İşbirliği Protokolü" çerçevesinde kurulmuş olup eğitim-öğretim faaliyetlerini de aynı protokole bağlı olarak programlayıp yürütmektedir¹.

İran'da İslam Cumhuriyeti'nin kurulmasına ve Afganistan'da Sovyet destekli rejimin iktidardan uzaklaştırılmasına paralel olarak diğer Müslüman Sovyet toplumlarında olduğu gibi Kırgız toplumunda da İslam'a yönelme olmuştu². Bu yönelme Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra, siyasi baskıların kalkmasının akabinde hızlanmış³, bölgede yaşayan unsurlar kendi kültürel kökenlerini

---

¹ Protokol, 1995, 1996, 2003 ve 2007 yıllarında tekrar gözden geçirilmiş, fakat eğitim-öğretimi önemli derecede etkileyecek değişiklikler yapılmamıştır.

² Olcott, Martha Brill, Soviet Islam and World Revolution, *World Politics*, 34/4 (Temmuz 1982), ss. 487-504, s.487.

³ Botoiarova, Nuska, *Islamic Fundamentalism In Post-Soviet Uzbekistan And Kyrgyzstan: Real Or Imagined Threat*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2005, s. 107; Akramova, Dilaram, *Kırgızistan'da Orta Mekteplerdeki "Adep Sabagı" Dersinde Din Eğitimi İle İlgili Amaçların Gerçekleşme Düzeyi (Oş Örneği)*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2006, s. 18; Cihan, Ahmet, "Kırgızistan'da Dini Bilinçlenmenin Toplumsal Tezahürleri", *Oş Devlet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sy. 8, Oş/Kırgızistan 2005, ss. 82-93, s. 92.

aramaya başlamış ve bir öze dönüş hareketi gerçekleşmiştir. İşte Oş Devlet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi böylesi bir sosyal/psikolojik ve dinî ihtiyacın hissedildiği bir dönemde kurulmuştur⁴. Ayrıca ülkede üniversite, fakülte veya medrese düzeyinde, farklı niteliklerde, sayıları yaklaşık olarak kırk civarında olan din öğretimi kurumları⁵ da bulunmaktadır.

Fakülte dil ve bilgisayar laboratuvarları, kütüphane ve konferans salonu ile donatılmış eğitim-öğretim binası, yurt binası, fakültede görev yapan misafir öğretim üyelerine tahsis edilmiş altı dairelik lojmanı, Osmanlı mimarisi tarzında inşa edilmiş camii, çiçeklendirilmiş ve ağaçlandırılmış bahçesi ile bir Osmanlı külliyesini andırmaktadır.

Finansal desteğin Türkiye Diyanet Vakfınca karşılandığı fakültede eğitim-öğretim hizmetleri Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekanlığı'nın koordinatörlüğünde yürütülmektedir.

Fakültenin yirmisi kız altmış kişilik kontenjanı vardır. Fakültenin öğretim süresi hazırlık sınıfı hariç dört yıldır. Öğrenciler, Türkiye'de tamamladıkları hazırlık sınıfında⁶ Türkçe, Arapça, Kur'an-ı Kerim ve Temel Dinî Bilgiler öğrenmekte, bu süre boyunca Türkiye'nin tarihi, kültürel ve doğal güzelliklere sahip yörelerinde incelemeler yapmaktadırlar. Öğretim dili Kırgızca ve Türkiye Türkçesi olan fakültede Türkiye standartlarında eğitim-öğretim verilmektedir. Klasik dinî metinleri okuyacak ve anlayacak düzeyde Arapçayı da öğrenmeyi hedefleyen öğrenciler ayrıca Rusça ve İngilizce dersleri de almaktadırlar. Öğrenciler diğer fakültelerde olduğu gibi ikinci sınıftan itibaren öğretmenlik uygulamasına katılmaktadırlar.

Mezuniyet aşamasına gelen öğrenciler Bişkek'ten gelen Eğitim Bakanlığı temsilcisi, Din İşleri Komisyonu, Oş Üniversitesi ve İlahiyat Fakültesi temsilcileri, dekan, dekan yardımcısı ve öğretim üyelerinden oluşan bir komisyon tarafından "devlet sınavı" denilen bir sınava alınmaktadır. Sınav tez savunması ve bilim sınavı olmak üzere iki aşamadan oluşmaktadır. Tez savunması son sınıfta hazırlanan ve "diploma işi" denilen bir tezin öğrenci tarafından anlatılması ve savunulması şeklinde olmaktadır. Mezuniyet tezi, genellikle ikinci sınıfta hazırlanan ve sınıf geçme tezi olarak sunulan bir konunun üçüncü ve dördüncü sınıflarda giderek genişletilmesiyle oluşturulmakta, Kırgızca ve Türkçe olarak yazılmaktadır. Bilim sınavı ise

⁴ Erdem, Mustafa, "Oş Devlet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Hakkında Bildiri", *Orta Asya'da İslam*, Oş/Kırgızistan 2004, ss. 15-17, s.15.

⁵ Kozukulov, Timur, *Tarihî Süreçte Orta Asya ve Kırgızistan'da Din Siyaseti ve Eğitimi*, *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sayı: 24, Erzurum 2005, ss. 167-182, s. 177.

⁶ Kuruluşundan 2005 yılına kadar hazırlık ve 1. sınıf öğrencileri Türkiye'de okumaktaydılar.

felsefe veya eğitim bilimleri alanlarında seçilmiş olan soruların sözlü olarak cevaplandırılmasıyla yapılmaktadır. Bilim sınavında öğrencilere beş yıl öğrenim gördükleri ilahiyat alanı ile ilgili soru verilmektedir.

Fakülteden mezun olan başarılı ve yetenekli öğrenciler, yapılan sınavlarda başarılı oldukları takdirde, fakültenin öğretim elemanı kadrosunu oluşturmak amacıyla, lisansüstü eğitim için tekrar Türkiye'ye gönderilmekte ve lisansüstü eğitimlerini Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde tamamlamaktadırlar.

Araştırmanın amacı Kırgızistan Oş Devlet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin Kırgızistan'daki coğrafi bölgeler açısından durumlarını, ailelerinin ekonomik yapılarını, toplum içerisindeki sosyal statülerini, Fakülte'den yararlanma düzeylerini ve mesleğe yönelik beklentilerini ortaya koymaktır. Bu sayede İlahiyat Fakültesi üzerinden Kırgızistan'ın genel dinî durumu hakkında da bilgi verilmiş olacaktır.

Araştırma büyük oranda anket, gözlem ve mülakat yöntemleri kullanılarak hazırlanmıştır. Ayrıca ihtiyaç duyuldukça Fakülte arşivinden de yararlanılmıştır.

Araştırmanın evrenini 2006–2007 öğretim yılında Fakültede öğrenime devam eden 148 kayıtlı ve devamlı öğrenci oluşturmaktadır. Bununla birlikte 2007 yılındakiler hariç 278 mezundan 27'sine ve kayıt yaptırdığı halde herhangi bir sınıfta Fakülteden ayrılmış olan 318 kişiden 7'sine de anket uygulanmıştır. Fakat bunlar yeterli sayıda örneklem grubunu oluşturmadığı için tablolarda ayrı satırlarda gösterilmiş ve değerlendirmelerde de bu husus göz önünde bulundurulmuştur.

Tablo 1: Ulaşılabilen Örneklem Sayısının Fakülte İle İlgilerine Göre Dağılımı

Fakülte ile İlgisi		Anket Tarihinde						
		Hedeflenen Örneklem Sy.			Ulaşılabilen Örneklem Sayısı			
		Kız	Erkek	Toplam	Kız	Erkek	Toplam	
Öğr. Dev. Eden.	Hazırlık Sn.	17	32	49	17	32	49	%100
	1. Sınıf	14	19	33	14	19	33	%100
	2. Sınıf	10	15	25	10	15	25	%100
	3. Sınıf	9	10	19	9	10	19	%100
	5. Sınıf	9	13	22	9	13	22	%100
	Toplam	59	89	148	59	89	148	%100
Diğerleri	Ayrılanlar	-	-	318	4	3	7	%2,2
	Mezunlar	80	220	278	3	24	27	%9,7
	Toplam	-	-	596	7	27	34	%5,7
Genel Toplam		-	-	744	66	116	182	%24,5

Anket Fakülteye kayıtlı ve devamı olan birinci, ikinci, üçüncü ve beşinci sınıflara Fakültede⁷, hazırlık sınıfına Türkiye’de⁸, fakülteden ayrılmış olanlara⁹ veya mezunlara¹⁰ ise ulaşılabildiğimiz yerde 14 Mart–14 Mayıs 2007 tarihleri arasında uygulanmıştır.

Ancak yeterli sayıda öğrenciye ulaşılamaması sebebiyle ayrılan ve mezun durumunda olanların görüşleri bazı sorularda ya değerlendirilmeye hiç alınmamış veya sadece kendi aralarında değerlendirilmiştir. Yine Türkiye’de okumaları, Fakülteyi yeterince tanımalarını vb. nedenlerden dolayı hazırlık sınıfı öğrencilerine anket sorularının tamamı verilmemiştir. Bu sebeple onların da bütün sorulara ait görüşleri bulunmamaktadır. Ayrıca yüzdeler belirlenirken ankete katılanların toplam sayısı değil de cevap verenlerin toplam sayısı esas alınmıştır.

II. Bulgular

A. Sosyal Ve Ekonomik Duruma Yönelik Öz Değerlendirme

1. Etnik ve Coğrafi Dağılım

a. Etnik Dağılım

Kırgızistan, diğer eski Sovyet cumhuriyetlerinde olduğu gibi Sovyetler Birliği döneminde oluşturulmaya çalışılan Sovyet toplumu¹¹ projesi çerçevesinde çok uluslu bir ülke haline gelmişti. Bu

⁷ Fakültede kurulmuş olduğu 1993 yılından 2003 yılına kadar beş yıllık sisteme göre öğretim yapılmış; 2003 yılından itibaren ise hazırlık sınıfı oluşturularak dört yıllık sisteme geçilmiştir. Bu sebeple anketin uygulandığı 2007 yılında eski sistemden sadece beşinci sınıf, yeni sistemden ise hazırlık ve ilk üç sınıf bulunmaktaydı. 2007–2008 öğretim yılından itibaren eski sisteme ait sınıf kalmayacak ve yeni sistemin dördüncü sınıf dahil bütün sınıfları da teşekkül etmiş olacaktır.

⁸ Hazırlık sınıfında okuyan kız öğrenciler Ankara’da, erkek öğrenciler ise Bolu’da öğretim görmektedirler. Anket erkek öğrencilere Bolu Diyanet Eğitim Merkezi Müdürü Orhan Genç, kız öğrencileri ise Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Din Sosyolojisi öğretim görevlisi Dr. İhsan Çapçioğlu aracılığıyla uygulanmıştır.

⁹ Anket, ayrılmış olan öğrencilerden söz konusu tarihler arasında Fakülteye uğramış olanlara uygulanabilmiştir.

¹⁰ Anket mezunlardan Bişkek’te bulunanlara kendileriyle yaptığımız bir görüşme esnasında, diğerlerine ise anket formu göndererek veya Fakülteye geldiklerinde uygulanmıştır.

¹¹ Erşahin, Seyfettin, “Sovyetlerin Orta Asya Türk Aile Yapısını Değiştirme Çabaları Üzerine Değerlendirmeler”, *Diyanet İlmî Dergi*, c. 34, sy. 3, 1998, ss. 27-52, s. 39; Roeder, Philip G., “Soviet Federalism and Ethnic Mobilization”, *World Politics*, c. 43, sy. 2 (Ocak 1999), ss. 196-232, s. 2; Botev, Nikolai, “The Ethnic Composition of Families in Russia in 1989: Insights into the Soviet ‘Nationalities Policy’”, *Population and Development Review*, c. 28, sy. 4 (Aralık 2002), ss. 681-706, s.681; Yüce, Mehmet, “Kırgız Türklerinin Ulusal Kimlik Politikası”, *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi*, sy. 09, 2007, ss. 152-162, s. 156,

çerçevede ülkede seksen civarında halk yaşamakta olup¹² bunların da % 66,3'ü ülkenin asıl etnik unsurunu teşkil eden Kırgızlardır. İkinci sırada ise %14 oranıyla Özbekler yer almaktadır¹³.

Tablo 2: Örneklemelerin Sınıf, Cinsiyet ve Etnik Durumlarına Göre Dağılımı

Fakülte İle İlgisi	Asıl Unsur				İkinci Unsur				Diğer Unsurlar				Toplam		
	Kırgız				Özbek				Azeri, Türk,Uygur,Tacik					%	
	Erkek %	Kız %	Erkek %	Kız %	Erkek %	Kız %	Erkek %	Kız %	Erkek %	Kız %					
Öğr.Dev. Edenler	1. Sn.	13	36	8	22	5	14	6	17	3	8,3	1	3	36	100
	2. Sn.	11	44	7	30	3	10	2	8	0	0	2	8	25	100
	3. Sn.	8	40	9	45	1	5	0	0	1	5	1	5	20	100
	5. Sn.	9	41	6	27	4	18	2	9	0	0	1	4,5	22	100
	Top.	41	40	30	29	13	12,6	10	9,7	4	4	5	5	103	%100
		71 %68,9				23 %22,3				9 %9					
	32 %31,1														

Hazırlık sınıfı hariç¹⁴ Fakültede kayıtlı öğrencilerin 71'i (% 68,9) Kırgız kökenlidir. Geri kalanların 23'ü (% 22,3) ülkedeki ikinci önemli etnik grubu oluşturan Özbek, 9'u da (% 8,8) ülkenin diğer Müslüman unsurlarından olan Azeri, Türk, Uygur ve Tacik kökenlidir.

b. Köy / Şehir Kökenli Olmalarına Göre Dağılım

Sovyetler Birliği döneminde kaynak ve hammadde üreten bir ülke olarak kabul edilen Kırgızistan'da¹⁵ sanayi yeterince geliş-

<http://www.akademikbakis.org/sayi9.htm>, 25.10.2007; Slezkine, Yuri, "Ethnoterritorial Units in The Ussr and Successor States", <http://repositories.odlib.org/cgi/viewcontent.cgi?article=1018&context=uciaspubs/research>, 11.12.2007.

¹² Özdenoğlu, Selda, *Kırgız Cumhuriyeti*, Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı, Temmuz 2005, s. 6.

¹³ Kırgızistan'da üçüncü sıradaki etnik grup % 11,2 oranıyla Ruslardır. Yüzde ile belirtilebilecek diğer unsurların % 1,1'ini Dunganlar (Müslüman Çinli), % 1'ini Uygurlar, % 0,9'unu Tatarlar, % 0,8'ini Ukraynalılar, % 0,7'sini Türkler, % 0,4'ünü Koreliler, % 0,3'ünü Almanlar ve % 3,3'ünü de Kazaklar, Beyaz Ruslar, Ermeniler, Moldovalılar, Yahudiler, Gürcüler, Estonyalılar, Litvanyalılar ve diğer milletler oluşturmaktadır. Bkz. <http://manas.kg/index?id=125>, 30.8.2007.

¹⁴ Bu tablo anket uygulama tarihinden sonra hazırlanmış olan sınıf devam listeleri esas alınarak ve sınıf başkanlarının verdiği bilgiler doğrultusunda düzenlenmiştir. Bu sebeple Türkiye'de okuyan hazırlık sınıfı öğrencilerinin etnik durumlarıyla ilgili bilgiye ulaşılamamıştır.

¹⁵ Özdenoğlu, a.g.e., s. 44.

memiştir. Bu yüzden nüfusun büyük bir kısmı (% 65,2) kırsal kesimde yaşamaktadır¹⁶.

Tablo 3: Örneklemelerin Köy ve Şehir Kökenli Olmalarına Göre Dağılımı

Fakülte İle İlgisi		Köy		Şehir		Toplam	
Öğr. Dev. Eden.	Hazırlık Sınıfı	16	%33,3	32	%66,7	48	%100
	1. Sınıf	12	%36,4	21	%63,6	33	%100
	2. Sınıf	10	%40,0	15	%60,0	25	%100
	3. Sınıf	7	%36,8	12	%63,2	19	%100
	5. Sınıf	15	%68,2	7	%31,8	22	%100
	Toplam	60	%40,8	87	%59,2	147	%100
Diğer.	Ayrılanlar	0	%0,0	7	%100,0	7	%100
	Mezunlar	18	%66,7	9	%33,3	27	%100
	Toplam	18	%33,3	16	66,7	34	%100
Genel Toplam		78	%43,1	103	%56,9	181	%100

Köy kökenli öğrencilerin oranı hazırlık sınıfında % 33,3, birinci sınıfta % 36,4, ikinci sınıfta % 40, üçüncü sınıfta % 36,8 ve beşinci sınıfta ise % 68,2'dir. Fakülteden ayrılmış durumda olan örneklem arasında köy kökenli öğrenci bulunmamaktadır. Mezun örneklem grubunun ise % 66,7'sini köy kökenliler oluşturmuştur. Ortalama olarak öğrenime devam edenlerin % 40,8'i köy, % 59,2'si şehir; diğerlerinin ise % 33,3'ü köy, % 66,7'si ise şehir kökenlidir. Genel ortalama ise köy kökenlilerin oranı % 43,1, şehir kökenlilerin oranı da % 56,9'dur.

c. Eyaletlere Göre Dağılım

Kırgızistan idari açıdan yedi eyalete ayrılmış bir ülkedir. Ancak Çuy eyaleti içinde olan başkent Bişkek ayrı bir idari yapıya sahiptir¹⁷. Bu sebeple Bişkek, araştırmada ayrı bir madde olarak kabul edilmiş ve değerlendirme sekiz eyalet üzerinden yapılmıştır.

¹⁶ Ülkede 1989–1999 yılları arasında kent nüfusu ortalama olarak % 4 azalmıştır. Bkz. Özdenoğlu, a.g.e., s. 15.

¹⁷ Özdenoğlu, a.g.e., s. 8.

Tablo 4: Örneklemelerin Eyaletlere Göre Dağılımı

Fakülte İle İlgisi	E Y A L E T L E R										Top.							
	Oş	Batken	C.abat	Narin	Bişkek	Talas	Is.göl	Çuy										
Öğr. Dev. Edenler	Haz.	34	72,3	2	4,3	9	19,1	0	0,0	2	4,3	0	0,0	0	0,0	0	0,0	47
	1. Sn.	28	84,8	0	0,0	4	12,1	1	3,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	33
	2. Sn.	18	75,0	2	8,3	3	12,5	1	4,2	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	24
	3. Sn.	11	57,9	2	10,5	3	15,8	0	0,0	1	5,3	0	0,0	2	10,5	0	0,0	19
	5. Sn.	18	81,8	1	4,5	1	4,5	0	0,0	0	0,0	1	4,5	0	0,0	1	4,5	22
Toplam	109	75,2	7	4,8	20	13,8	2	1,4	3	2,1	1	0,7	2	1,4	1	0,7	145	
Diğerleri	Ayrılan	7	100	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	7
	Mezun	16	59,3	3	11,1	2	7,4	1	3,7	3	11,1	0	0,0	1	3,7	1	3,7	27
	Toplam	23	79,6	3	8,8	2	5,6	1	2,9	3	8,8	0	0,0	1	2,9	1	2,9	34
Genel Toplam	132	73,7	10	5,6	22	12,3	3	1,7	6	3,4	1	0,6	3	1,6	2	1,1	179	
Eyalet Nf.num GenelNf.Oranı		%24,6		%7,6		%18,2		%5,1		%16,4		%4,1		%8,5		%15,5		

Hazırlık sınıfı dâhil 145 öğrencinin 109'u (% 75,2) Oş¹⁸, 7'si (% 4,8) Batken¹⁹, 20'si (% 13,8) Celalabat, 2'si (% 1,4) Narin, 3'ü (% 2,1) Bişkek, 1'i (% 0,7) Talas, 2'si (% 1,4) Issıkgöl ve 1'i (% 0,7) de Çuy eyaletindedir.

d. Güney ve Kuzey Bölgelerine Göre Dağılım

Kırgızistan Aladağ ve Tanrı dağlarının oluşturduğu uzun bir dağ dizisiyle Kuzey ve Güney Kırgızistan şeklinde bölgeye ayrılmış bir ülkedir. Söz konusu bölgeler arasında ekonomik, siyasi, sosyal, dini ve kültürel yönden de ayrımlar bulunmaktadır. Güney bölgesi örf ve adetlerine daha fazla bağlı ve daha fazla bir muhafazakar kimliğe sahiptir. Ülke nüfusunun % 50,4'dünü Güney, % 49,6'sını ise Kuzey bölgesindeki eyaletler oluşturmaktadır.

Hazırlık sınıfı dâhil 145 öğrencinin 136'sı (% 93,8) Güney, 9'u (% 6,2) Kuzey bölgesindeki eyaletlerden²⁰ gelmiştir²¹.

¹⁸ Oş ülkenin en muhafazakar eyaletidir. Bkz. Fletcher, Joseph F. – Sergeev, Boris, "Islam and Intolerance in Central Asia: The Case of Kyrgyzstan", *Europe-Asia Studies*, c. 54, sy. 2. (Mart 2002), ss. 251-275, s. 253; Pylenko, Zoya, "Central Asia Still Feeling Threatened By Radical Islam", <http://www.cacianalyst.org/?q=node/3695>, 8.12.2007.

¹⁹ Kırgızistan'ın güneybatısında yer alan ve daha önce Oş Bölgesi'nde bulunan Batken'e, 12 Ekim 1999 tarihinde alınan kararla Bölge statüsü verilmiştir. Bkz. http://biskek.net/index.php?option=com_content&task=view&id=34&Itemid=69, 5.10.2007.

²⁰ Araşan İlahiyat Fakültesi'nde okuyan 131 öğrencinin 22'si Oş, 17'si Celalabat ve 19'u Batken olmak üzere 59'u (% 53) Güney; 8'i Bişkek, 11'i Çuy, 10'u Issıkgöl, 17'si Narin ve 7'si Talas olmak üzere 52'si (% 47) ise Kuzey bölgesindedir. 20 öğrenci ise eyaletle ilgili soruya cevap vermemiştir. Bkz. Aydar, Hidayet, "Kırgızistan Oş Devlet Üniversitesi Araşan Sosyal Bilimler

Tablo 5: Örneklemelerin Güney ve Kuzey Bölgelerine Göre Dağılımı

Fakülte İle İlgisi		Güney Bölgesi Eyaletleri Oş - Batken - Celalabat		Kuzey Bölgesi Eyaletleri Narin-Bişkek-Talas- Issıkgöl-Çuy		Toplam
Öğrenime Dev.Eden.	Hazırlık	45	%95,7	2	%4,3	47
	1. Sınıf	32	%97,0	1	%3,0	33
	2. Sınıf	23	%95,8	1	%4,2	24
	3. Sınıf	16	%84,2	3	%15,8	19
	5. Sınıf	20	%90,9	2	%9,1	22
	Toplam	136	%93,8	9	%6,2	145
Diğerleri	Ayrılan	7	%100,0	0	%0,0	7
	Mezun	21	%77,8	6	%22,2	27
	Toplam	28	%82,4	6	%17,6	34
Genel Toplam		164	%91,6	15	%8,4	179
Bölge Nüf. Genel Nüfusa Oranı		2661700	%50,4	2620800	%49,6	5282500

2. Ailelerin Ekonomik Durumları

a. Ailelerin Meslekleri

Öğrenime devam edenlerin % 2,8'inin babası din hizmetlerinde çalışmakta, % 13,5'ininki öğretmenlik, avukatlık, mühendislik, doktorluk vb. yüksek tahsil gerektiren bir iş yapmakta, 14,9'ununki ticaretle uğraşmakta, % 3,5'ininki memurluk yapmakta, % 24,9'ununki yüksek tahsil gerektirmeyen işlerde çalışmakta, % 34'ününkü de hayatlarını tarım ve hayvancılıkla kazanmaktadır. % 5'inin babası

Enstitüsü İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Profili", Uluslararası Globalleşme Sürecinde Kırgızistan'da Din Bilimleri ve Ahlak Öğretiminin Meseleleri, Bişkek/Kırgızistan 21-23 Mayıs 2007, Yayınlanmamış Bildiri Notları.

- ²¹ 2005 yılı verilerine göre toplam 5 282 500 kişilik nüfusa sahip olan Kırgızistan'ın Bişkek (866300, % 16,4), Çuy Oblastı (818000, % 15,5), Issıkgöl Oblastı (450700, % 8,5), Narın Oblastı (269700, % 5,1) ve Talas Oblastı'ndan (216100, %4,1) oluşan Kuzey eyaletlerinde 2620800 kişi (% 49,6); Celalabad (962200, % 18,2), Oş Oblastı (1299500, %24,6) ve Batken Oblastı'ndan (400000, %7,6) oluşan Güney eyaletlerinde 2661700 kişi (%50,4) yaşamaktadır. Bkz. http://tr.wikipedia.org/wiki/Batken_%C4%B0li, 30.8.2007.

Kırgızistan'ın Güney eyaletleri Fergana Vadisi'nin devamındadır. Fergana Vadisi ise bölgede dini duyarlılığın daha fazla gözlemlendiği bir coğrafyadır. Bkz. Babadzhanov, Bakhtiyar, The Fergana Valley: Source Or Victim Of Islamic Fundamentalism?, <http://www.ca-c.org/dataeng/10.babadzh.shtml>, 8.12.2007; Pylenko, Zoya, Central Asia Still Feeling Threatened By Radical Islam, <http://www.Cacianalyst.org/?q=node/3695>, 8.12.2007.

Kırgızistan'ın Kuzey Eyaletlerinde yaşanan İslam Güney'e göre daha yüzeyseldir. Bkz. *Central Asia: Islam and the State*, International Crisis Group Asia Report No 59, Osh/Brussels, 10 Temmuz 2003, s. 22.

ise emeklidir. Düzenli bir gelire sahip olmayan ve işsiz olanların oranı ise sadece % 1,4'dür.

Tablo 6: Örneklerin Babalarının Meslekleri

F.İle İlgisi	İmam	Y.Tahsilli*	Ticaret	Memur	Y.Tahsilsiz*	Tarım	Hy.cılık	Emekli	İşsiz	Toplam	
Öğr. Devam Edenler	az.	1 %2,1	7 %14,6	8 %16,7	2 %4,2	14 %29,2	16 %33,3	0 %0,0	0 %0,0	48	
	1. Sn.	2 %6,5	4 %12,9	1 %3,2	0 %0,0	11 %35,5	8 %25,8	2 %6,5	3 %9,7	31	
	2. Sn.	1 %4,2	3 %12,5	4 %16,7	0 %0,0	6 %25,0	6 %25,0	0 %0,0	3 %12,5	24	
	3. Sn.	0 %0,0	5 %27,8	2 %11,1	2 %11,1	2 %11,2	5 %27,8	1 %5,6	0 %0,0	18	
	4. Sn.	0 %0,0	0 %0,0	6 %30,0	1 %5,0	2 %10,0	10 %50,0	0 %0,0	1 %5,0	20	
	Top.	4 %2,8	19 %13,5	21 %14,9	5 %3,5	35 %24,9	45 %31,9	3 %2,1	7 %5,0	2 %1,4	141
139 %98,6									2 %1,4		
Diğerleri	Ayrı.	1 %14,3	3 %42,9	2 %28,6	0 %0,0	1 %14,3	0 %0,0	0 %0,0	0 %0,0	7	
	Top.	7 %100								0 %0,0	
	Mez.	0 %0,0	5 %20	2 %8,0	1 %4,0	2 %8,0	6 %24,0	0 %0,0	8 %32,0	1 %4,0	25
	Top.	24 %96,0								1 %4,0	
G. Top.	170 %98,3								3 %1,7	173	

Tablo 7: Örneklerin Annelerinin Meslekleri

F. İle İlgisi	Y.Tahsilli*	Ticaret	Tarım	Hy.cılık	Emekli	Ev Hanımı	Top.	
Öğr. Devam Edenler	Haz.	7 %35,0	0 %0,0	2 %10,0	0 %0,0	0 %0,0	11 %55,0	20
	1. Sn.	8 %27,6	1 %3,4	8 %27,6	0 %0,0	2 %6,9	10 %34,5	29
	2. Sn.	5 %31,3	0 %0,0	5 %31,3	0 %0,0	3 %18,8	3 %18,8	16
	3. Sn.	6 %46,2	0 %0,0	5 %38,5	1 %7,7	1 %7,7	0 %0,0	13
	5. Sn.	0 %0,0	1 %8,3	9 %75,0	0 %0,0	0 %0,0	2 %16,7	12
	Top.	26 %28,9	2 %2,2	29 %32,2	1 %1,1	6 %6,7	26 %28,9	90
64 %71,1						26 %28,9		
Diğerleri	Ayrı.	3 %50,0	0 %0,0	0 %0,0	0 %0,0	0 %0,0	3 %50,0	6
	Top.	3 %50,0					3 %50,0	
	Mez.	2 %15,4	0 %0,0	5 %38,0	0 %0,0	2 %15,4	4 %30,8	13
	Top.	9 %69,2					4 %30,8	
Genel Top.	76 %69,3					33 %30,3	109	

* Öğretmenlik, doktorluk, pilotluk, mühendislik, avukatlık, yöneticilik, muhasebecilik, sekreterlik ve hemşirelik gibi yüksek tahsil gerektiren mesleğe sahip olanlar.

** Şoförlük, işçilik, itfaiyecilik, ustalık, aşçılık, mobilyacılık, elektrikçilik ve demircilik gibi yüksek tahsil gerektirmeyen mesleğe sahip olanlar.

Öğrenime devam edenlerin % 28,9'unun annesi doktorluk, öğretmenlik vb. yüksek tahsil gerektiren bir iş yapmakta, % 2,2'sinin ticaretle uğraşmakta, % 33,3'ününükü hayatlarını tarım ve hayvancılıkla kazanmaktadır. % 6,7'si ise emeklidir.

Tablo 8: Örneklemelerin Anne ve Babalarının Meslekleri (Genel Görünümü)

	Düzenli Geliri Olanlar								Düz. G. Olmayanlar		Top.
	İmam	Y.Tahsilli*	Ticaret	Memur	Y.Tahsilsiz**	Tarım	Hy.cılık	Emekli	İşsiz	Ev Hanımı	
Baba	4%2,8	19%13,5	21%14,9	5%3,5	35 %24,9	45%31,9	3%2,1	7%5	2%1,4	0%0,0	141
	48 %34										
	83 %58,9										
139 % 98,6									2 % 1,4		
Anne	0%0,0	26%28,9	2%2,2	0%0,0	0%0,0	29%32,2	1%1,1	6%6,7	0%0	26%28,9	90
	30 %33,3										
	30 %33,3										
64 % 71,1									26 % 28,9		

Örneklemelerin babalarının % 34'ü, annelerinin de % 33,3'ü hayatlarını tarım ve hayvancılıkla kazanmaktadır. Örneklemelerden % 24,9'unun babası yüksek tahsil gerektirmeyen diğer işlerde çalışmaktadır. Böylece tarım, hayvancılık ve yüksek tahsil gerektirmeyen işlerde çalışanların oranı % 58,9'a yükselmektedir. Bunun yanı sıra kayda değer oranda öğretmenlik, avukatlık, mühendislik, doktorluk vb. yüksek tahsil gerektiren bir mesleğe sahip olan (Baba % 13,5; Anne % 28,9) veya ticaretle uğraşan (Baba % 14,9; Anne % 2,2) anne ve babalar da bulunmaktadır.

b. Ailelerin Ekonomik Durumları

Tablo 9: Ekonomik Yeterlik Durumuna Göre Ailelerin Tanımlanması

Fak. İle İlgisi	Yeterli				Yetersiz				Top.
	Ç. Yeterli	Yeterli	K. Yeterli	Yetersiz	Ç. Yetersiz				
Öğr. Dev. Eden.	Hız.lık	4 %8,2	38 %77,6	6 %12,2	1 %2,0	0 %0,0	49		
	1.Sn.	1 %3,0	25 %75,8	6 %18,2	1 %3,0	0 %0,0	33		
	2.Sn.	2 %8,0	18 %72,0	5 %20,0	0 %0,0	0 %0,0	25		
	3.Sn.	2 %10,5	14 %73,7	2 %10,5	1 %5,3	0 %0,0	19		
	5.Sn.	1 %4,5	15 %68,2	3 %13,6	3 %13,6	0 %0,0	22		
	Top.	10 %6,7	110 %74,3	22 %14,9	6 %4,1	0 %0,0	148		
Diğerleri	120 %81,0		28 %19						
	Ayrı.	1 %14,3	6 %85,7	0 %0,0	0 %0,0	0 %0,0	7		
	Top.	7 %100		0 %0,0					
	Mez.	0 %0,0	22 %81,5	3 %11,1	1 %3,7	1 %3,7	27		
Top.	22 %81,5		5 %18,5						
G.Toplam	149 %81,9		33 %18,1			182			

Öğrenime devam edenlerin % 6,7'si ailelerinin ekonomik durumlarının Kırgızistan şartlarında çok yeterli, % 74,3'ü yeterli, % 14,9'u kısmen yeterli ve % 4,1'i de yetersiz olarak tanımlamışlardır. Aileler arasında ekonomik durumu çok yetersiz bulunmamaktadır.

B. Dinî Bilgi Düzeylerine Yönelik Öz Değerlendirme

1. Fakülte Öncesindeki Dini Bilgi Düzeyleri

Tablo 10: Örneklemelerin Dini Bilgi Düzeylerini Öz Değerlendirmelerine Göre Dağılımı

Fak. İle İlgisi	Ç. Yeterli	Yeterli	K. Yeterli	Yetersiz	Ç. Yetersiz	Top.	
Öğr. Dev. Eden.	1. Sınıf	0 %0,0	4 %12,1	12 %36,4	13 %39,4	4 %12,1	33
	2. Sınıf	0 %0,0	1 %4,0	8 %32,0	12 %48,0	4 %16,0	25
	3. Sınıf	0 %0,0	0 %0,0	1 %5,6	14 %77,8	3 %16,7	18
	5. Sınıf	0 %0,0	3 %13,6	3 %13,6	10 %45,5	6 %27,3	22
	Toplam	0 %0,0	8 %8,2	24 %24,5	49 %50,0	17 %17,3	98
	8 %8,2		90 %91,8				
Diğerleri	Ayrılanlar	0 %0,0	2 %28,6	1 %14,3	2 %28,6	2 %28,6	7
	Mezunlar	0 %0,0	1 %3,7	11 %40,7	8 %29,6	7 %25,9	27
	Toplam	0 %0,0	3 %8,8	12 %35,3	10 %29,4	9 %26,5	34
	3 %8,8		31 %91,2				
Genel Toplam	0 %0,0	11 %8,3	36 %27,3	59 %44,7	26 %19,7	132	
	11 %8,3		121 %91,7				

Ortama olarak öğrencilerin % 8,3'ü Fakülteye girmeden önceki dinî bilgi düzeylerini yeterli, % 27,3'ü kısmen yeterli, % 44,7'si yetersiz ve % 19,7'si ise çok yetersiz görmüşlerdir. Ayrıca öğrencilerden hiçbiri dinî bilgi düzeylerini çok yeterli olarak değerlendirmemiştir.

2. Fakülte Öncesindeki İbadet Durumu

Tablo 11: Örneklemelerin Yaptığı Dini İbadetlere Göre Dağılımı

Fakülte İle İlgisi	5 Vakit Namaz ve Oruç	Ara Sıra Nmz. ve Oruç	Namaz Kılmaz Fakat Oruçlu	İbadet Etmeyenler	İbadet Etmeyi Bilmeyenler	Top.	
Öğr.Dev.Edn.	1. Sınıf	10 %30,3	11 %33,3	7 %21,2	2 %6,1	3 %9,1	33
	2. Sınıf	3 %12,0	9 %36,0	11 %44,0	0 %0,0	2 %8,0	25
	3. Sınıf	4 %21,1	3 %15,8	8 %42,1	3 %15,8	1 %5,3	19
	5. Sınıf	5 %22,7	7 %31,8	8 %36,4	0 %0,0	2 %9,1	22
	Toplam	22 %22,2	30 %30,3	34 %34,3	5 %5,1	7 %7,1	99
Diğer.	Ayrılan.	1 %14,3	1 %14,3	0 %0,0	0 %0,0	5 %71,4	7
	Mezun.	7 %25,9	10 %37,0	4 %14,8	1 %3,7	5 %18,5	27
	Toplam	8 %23,5	11 %32,4	4 %11,8	1 %2,9	10 %29,4	34
Gn. Toplam	30 %22,6	41 %30,8	38 %28,6	6 %4,5	18 %13,5	133	

Ortalama olarak öğrencilerin % 22,6'sı Fakülteye girmeden önce günlük beş vakit namaz kılıp Ramazan orucu tuttuklarını, % 30,8'i beş vakit namazı düzenli olarak kılması da Ramazan orucu tuttuklarını, % 28,6'sı namaz kılmamalarına rağmen Ramazan orucu tuttuklarını, % 4,5'i hiç ibadet etmediklerini ve % 13,5'i de ibadet etmeyi bilmediklerini belirtmişlerdir. Bu konuda gerek sınıflar arasında gerekse mezunlar - öğrenime devam edenler, güneyliler - kuzeyliler, köy kökenliler - şehir kökenliler ve yakın akrabaları arasında ilahiyat mensubu bulunanlar - bulunmayanlar arasında anlamlı bir fark gözlenmemiştir.

3. Fakülte Öncesindeki Kur'an'ı Ezber Okuyabilme Durumu

Tablo 12: Örneklemelerin Kur'an'ı Ezber Okuma Durumlarına Göre Dağılımı

F. İle İlgisi		Sadece Fatiha Süresi	Fatiha ve Bazı Kısa Süreler	Fatiha ve Kısa Sürelerin Tamamı	Yasin, Mülk ve Nebe Süreleri	Daha Fazlası	Hiçbiri	Top.
Öğr. D. Ed.	1.Sn.	2 %6,1	20 %60,6	9 %27,3	0 %0,0	2 %6,1	0 %0,0	33
	2.Sn.	1 %4,0	16 %64,0	5 %20,0	0 %0,0	1 %4,0	2 %8,0	25
	3.Sn.	1 %5,3	13 %68,4	3 %15,8	0 %0,0	1 %5,3	1 %5,3	19
	5.Sn.	0 %0,0	13 %61,9	4 %19,0	1 %4,8	1 %4,8	2 %9,5	21
	Top.	4 %4,1	62 %63,3	21 %21,4	1 %1,0	5 %5,1	5 %5,1	98
Diğerleri	Ayrı.	0 %0,0	5 %71,4	1 %14,3	0 %0,0	1 %14,3	0 %0,0	7
	Mez.	0 %0,0	11 %42,3	7 %26,9	3 %11,5	2 %7,7	3 %11,5	26
	Top.	0 %0,0	16 %48,5	8 %24,2	3 %9,1	3 %9,1	3 %9,1	33
G.Toplam		4 %3,1	78 %59,5	29 %22,1	4 %3,1	8 %6,1	8 %6,1	131

Ortalama olarak öğrencilerin % 3,1'i Fakülteye girmeden önce sadece Fatiha süresini, % 59,5'i namaz süreleri olarak da bilinen kısa sürelerin bir kısmını (Fîl süresinden sonrası), % 22,1'i kısa sürelerin tamamını, % 3,1'i namaz süreleri ile birlikte Yasin, Mülk ve Nebe sürelerini, % 6,1'i Yasin, Mülk ve Nebe sürelerinden daha fazlasını bilmekteydiler. Fatiha dâhil hiçbir süre bilmeyenlerin oranı ise % 6,1'dir. Bu konuda gerek sınıflar arasında gerekse mezunlar-öğrenime devam edenler, güneyliler-kuzeyliler, köy kökenliler-şehir kökenliler ve yakın akrabaları arasında ilahiyat mensubu bulunanlar - bulunmayanlar arasında anlamlı bir fark gözlenmemiştir.

C. Fakülteyi Tanımlamaya Yönelik Öz Değerlendirme

1. Fakülteyi Tanıma Yolları

Tablo 13: Örneklemelerin Fakülteyi Tanıma Yollarını Öz Değerlendirmelerine Göre Dağılımı

Fak. İle İlgisi	Öğrenciler	Mezunlar	İletişim Arç.	Akrabalar	Diğer	Tanınmıyor	Top.	
Öğr. Dev. Edn.	1. Sınıf	16 %51,6	9 %29,0	0 %0,0	2 %6,4	3 %9,6	1 %3,2	31
	2. Sınıf	8 %32,0	8 %32,0	4 %16,0	0 %0,0	4 %16,0	1 %4,0	25
	3. Sınıf	9 %47,4	4 %21,1	0 %0,0	4 %21,1	2 %10,5	0 %0,0	19
	5. Sınıf	9 %40,9	4 %18,2	1 %4,5	3 %13,7	5 %22,7	0 %0,0	22
	Toplam	42 %43,3	25 %25,8	5 %5,2	9 %9,2	14 %14,4	2 %2,1	97
		95 %97,9						
Diğerleri	Ayrılmış	4 %57,1	0 %0,0	2 %28,6	0 %0,0	1 %14,3	0 %0,0	7
	Toplam	7 %100					0 %0,0	
	Mezun	7 %25,9	3 %11,1	4 %14,8	0 %0,0	13 %48,1	0 %0,0	27
	Toplam	27 %100					0 %0,0	
G. Toplam	129 %98,4					2 %1,6	131	

Öğrencilerin % 43,3'ü Fakülteyi öğrencileri, % 25,8'i mezunları, % 5,2'si radyo, televizyon gibi kitle iletişim araçları, % 9,2'si akrabaları ve % 14,4'ü de arkadaşları, öğretmenleri, hocaları gibi diğer vasıtalarla tanımışlardır. Toplam olarak öğrenime devam edenlerin % 97,9'u, diğerlerinin de % 100'ü Fakülteye girmeden önce Fakülte hakkında bilgi sahibi olmuşlardır. Fakülteyi hiç tanımayanların oranı ise % 2,1'dir.

2. Akrabalar Arasında İlahiyat Mensubu Bulunma Durumu

Tablo 14: Akrabalar Arasında İlahiyat Mensubu Bulunması

Fakülte İle İlgisi	İlahiyat Men. Bulunanlar			İlahiyat Men. Bulunmayanlar			Top.	
	Kız	Erkek	Toplam	Kız	Erkek	Toplam		
Öğr. Dev. Eden	1. Sınıf	5	7	12 %36,4	9	12	21 %63,6	33
	2. Sınıf	5	4	9 %36,0	5	11	16 %64,0	25
	3. Sınıf	5	3	8 %42,1	4	7	11 %57,9	19
	5. Sınıf	5	6	11 %50,0	4	7	11 %50,0	22
	Toplam	20	20		22	37		99
		40 %40,4			59 %59,6			
Diğerleri	Ayrılanlar	1	1	2 %28,6	3	2	5 %71,4	7
	Mezunlar	1	5	6 %22,2	2	19	21 %77,8	27
	Toplam	2	6		5	21		34
		8 %23,5			26 %76,5			
Genel Toplam	22	26		27	58		133	
		48 %36,0			85 %64,0			

Örneklemlerin ortalama olarak % 36'sının abi, abla, kuzen, amca, teyze, hala vb. aile yakınları arasında en az bir ilahiyat mensubu bulunmaktadır.

Tablo 15: Örneklemlerin, Akrabaları Arasındaki İlahiyat Mensuplarının Yakınlıklarına Göre Dağılımı

Fakülte İle İlgisi	Abi		Abla		Kuzen		Diğer		Toplam	
	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek		
Öğr. Dev. Eden.	1. Sınıf	2	1	0	0	1	1	0	4	9 %100
	2. Sınıf	1	2	0	0	0	0	2	1	6 %100
	3. Sınıf	1	0	0	0	3	0	0	1	5 %100
	5. Sınıf	0	0	0	0	1	2	3	0	6 %100
	Toplam	4	3	0	0	5	3	5	6	26 %100
		7 %26,9		0 %0,0		8 %30,8		11 %42,3		
Diğerleri	Ayrılan.	1	1	0	0	0	0	0	0	2 %100
	Mezun.	0	1	1	1	0	1	0	1	5 %100
	Toplam	1	2	1	1	0	1	0	1	7 %100
			3 %42,8		2 %28,6		1 %14,3		1 %14,3	
Genel Toplam		5	5	1	1	5	4	5	7	33 %100
			10 %30,3		2 %6,1		9 %27,3		12 %36,3	

Ortalama olarak öğrencilerin % 30,3'ünün abisi, % 6,1'inin ablası, % 27,3'ünün kuzeni ve % 36,3'ünün de amca, teyze, hala veya başka bir akrabası Fakülte mezunu veya öğrencisidir.

3. Fakülteye Giriş Amacı

Tablo 16: Örneklemlerin Fakülteye Giriş Amaçlarını Öz Değerlendirmelerine Göre Dağılımı

Fakülte İle İlgisi	İslam'ı Öğr. ve Öğrt.	Üniversite Okumak	Türkiye'yi Görmek	Diğer	Toplam	
						Hazırlık Sınıfı
Öğr. Dev. Ed.	1. Sınıf	30 %90,9	3 %9,1	0 %0,0	0 %0,0	33 %100
	2. Sınıf	20 %80,0	4 %16,0	0 %0,0	1 %4,0	25 %100
	3. Sınıf	16 %84,2	1 %5,3	2 %10,5	0 %0,0	19 %100
	5. Sınıf	11 %50,0	8 %36,4	1 %4,5	2 %9,1	22 %100
	Toplam	125 %84,5	17 %11,5	3 %2,0	3 %2,0	148 %100
Diğer.	Ayrılanlar	6 %85,7	0 %0,0	1 %14,3	0 %0,0	7 %100
	Mezunlar	21 %77,8	4 %14,8	2 %7,4	0 %0,0	27 %100
	Toplam	27 %79,4	4 %11,8	3 %8,8	0 %0,0	34 %100
Genel Toplam	152 %83,5	21 %11,6	6 %3,3	3 %1,6	182 %100	

Ortalama olarak öğrencilerin % 83,5'inin Fakülteye giriş amacı İslam'ı öğrenmek ve öğretmektir. % 11,6'sı üniversite eğitimi almayı, % 3,3 de Türkiye'yi görmeyi amaçlamıştır. Öğrenime devam edenler kendi aralarında değerlendirildiğinde oldukça farklı bir durum söz konusudur. Zira beşinci sınıflarda ancak % 50 oranında olan İslam'ı öğrenmek ve öğretmek amacı, her yıl gittikçe artarak üçüncü sınıflarda % 84, ikinci sınıflarda % 80, birinci sınıflarda % 90,9 olmuş ve hazırlık sınıfı öğrencilerinde ise daha da artarak % 98'e yükselmiştir.

D. Fakültenin Yeterliliğine Yönelik Öz Değerlendirme

1. Fakültede Verilen Bilgilerin Giriş Amaçlarını Karşılması

Tablo 17: Fakültede Verilen Bilgilerin, Giriş Amaçlarını Karşılması

Fak. İle İlgisi	Çok Yeterli	Yeterli	K. Yeterli	Yetersiz	Ç.Yetersiz	Top.	
Öğr. Dev.Eden.	1. Sınıf	6 %18,2	13 %39,4	8 %24,2	6 %18,2	0 %0,0	33
	2. Sınıf	2 %8,0	19 %76,0	3 %12,0	1 %4,0	0 %0,0	25
	3. Sınıf	0 %0,0	16 %84,2	1 %5,3	2 %10,5	0 %0,0	19
	5. Sınıf	1 %4,8	10 %47,6	10 %47,6	0 %0,0	0 %0,0	21
	Toplam	9 %9,2	58 %59,2	22 %22,4	9 %9,2	0 %0,0	98
	67 %68,4		31 %31,6				
Diğerleri	Ayrılanlar	0 %0,0	6 %85,7	1 %14,3	0 %0,0	0 %0,0	7
	Mezunlar	3 %11,1	19 %70,4	5 %18,5	0 %0,0	0 %0,0	27
	Toplam	3 %8,8	25 %73,6	6 %17,6	0 %0,0	0 %0,0	34
	28 %82,4		6 %17,6				
Genel Toplam	95 %72,0		37 %28,0			132	

Öğrenime devam edenlerin % 9,2'si Fakültede aldıkları bilgilerin giriş amaçlarını karşılama oranını çok yeterli, % 59,2'si yeterli, % 22,4'ü kısmen yeterli ve % 9,2'si de yetersiz bulmuştur. Çok yeterliler ve yeterliler birlikte değerlendirildiğinde, Örneklemelerin % 68,4'ü Fakültede aldıkları bilgilerin giriş amaçlarını karşıladığını düşünmektedir. Fakat kısmen yeterliler ve yetersizler de birlikte değerlendirildiğinde bu konuda tereddüdü olan veya olumsuz düşünenlerin oranı % 31,6'ya ulaşmaktadır.

2. Fakültede Sağlanan İmkânlar

a. Fakültede Sağlanan İmkânların Yeterliği

Tablo 18: Sağlanan İmkânların Yeterli Görülmesine Göre Dağılımı

Fak. İle İlgisi	Çok Yeterli	Yeterli	K. Yeterli	Yetersiz	Ç. Yetersiz	Top.	
Öğr. Dev. Eden.	1. Sınıf	11 %33,3	17 %51,5	5 %15,2	0 %0,0	0 %0,0	33
	2. Sınıf	9 %36,0	14 %56,0	2 %8,0	0 %0,0	0 %0,0	25
	3. Sınıf	3 %15,8	13 %68,4	2 %10,5	1 %5,3	0 %0,0	19
	5. Sınıf	9 %40,9	8 %36,4	5 %22,7	0 %0,0	0 %0,0	22
	Toplam	32 %32,3	52 %52,5	14 %14,1	1 %1,0	0 %0,0	99
		84 %84,8	15 %15,2				
Diğerleri	Ayrılanlar	3 %42,9	3 %42,9	0 %0,0	1 %14,3	0 %0,0	7
	Mezunlar	11 %40,7	15 %55,6	1 %3,7	0 %0,0	0 %0,0	27
	Toplam	14 %41,2	18 %52,9	1 %2,9	1 %2,9	0 %0,0	34
		32 %94,1	2 %5,9				
Genel Toplam	116 %87,2		17 %12,8			133	

Öğrenime devam edenlerin % 32,3'ü Fakültede kendilerine sağlanan imkânları çok yeterli, % 52,5'i yeterli, % 14,1'i kısmen yeterli ve % 1'i de yetersiz bulmuşlardır. Çok yeterlilerle yeterliler birlikte değerlendirildiğinde, örneklemelerin % 84,8'i Fakültede kendilerine sağlanan imkânların beklentilerini karşıladığını düşünmektedir.

b. Sağlanan İmkânların İyileştirilmesine Yönelik Öneriler

Tablo 19: Fakültede Sağlanan İmkânların İyileştirilmesine Yönelik Öneriler

Fakülte İle İlgisi	Yeterli Sayıda Branş Hocası	İyi Bir Dinî Yaşantı Olmalı	İyi Bir Arapça Bilgisi Olmalı	Kırgızca Dinî Kaynaklar Olmalı	Meslekî Dersler Çok Olmalı	Top.	
Öğr. Dev. Edn.	1. Sınıf	1 %13,0	0 %0,0	2 %29,0	2 %29,0	2 %29,0	7
	2. Sınıf	1 %33,0	0 %0,0	1 %33,0	1 %33,0	0 %0,0	3
	3. Sınıf	1 %13,0	3 %43,0	1 %13,0	1 %13,0	1 %13,0	7
	5. Sınıf	3 %43,0	2 %29,0	1 %13,0	0 %0,0	1 %13,0	7
	Toplam	6 %25,0	5 %20,8	5 %20,8	4 %16,7	4 %16,7	24
Diğerleri	Ayrılan.	0 %0,0	0 %0,0	0 %0,0	0 %0,0	0 %0,0	0
	Mezun.	1 %25,0	2 %50,0	1 %25,0	0 %0,0	0 %0,0	4
	Toplam	1 %25,0	2 %50,0	1 %25,0	0 %0,0	0 %0,0	4
G. Toplam	7 %25,0	7 %25,0	6 %21,4	4 %14,3	4 %14,3	28	

Fakülte'deki eğitim-öğretim daha verimli olabilmesi için ortalama olarak örneklerin % 25'i derslerin dersin uzmanı olan öğretim elemanları tarafından verilmesi ve % 25'i de öğrencilerin dini iyi bir şekilde yaşaması kanaatinde dirler. % 21,4'ü Arapçanın daha iyi düzeyde öğretilmesi, % 14,3'ü de Kırgızca temel dini kaynakların oluşturulması ve % 14,3'ü meslekî derslerin kredisinin artırılması gerektiğini düşünmektedir.

Tablo 20: Ders Kredilerinin Sınıflara ve Alanlara Göre Dağılımı

	Meslekî Derslerin Kredisi		Alan Dışı Derslerin Kredisi		Toplam Kredi
1. Sınıf	576	%46	663	%54	1239
2. Sınıf	630	%56	502	%44	1132
3. Sınıf	949	%81	229	%19	1178
5. Sınıf	683	%75	225	%25	908
Toplam	2838	%64	1619	%36	4457

Müfredat programına göre birinci sınıfta meslekî dersler 576, alan dışı dersler 663; ikinci sınıfta 630'a 502; üçüncü sınıfta 949'a 229 ve beşinci sınıfta ise 683'e 225 kredidir.

3. Ders Kitapları

a. Ders Kitaplarının Yeterliği

Tablo 21: Ders Kitaplarının Yeterliğinin Değerlendirilmesine Göre Dağılım

Fak. İle İlgisi		Çok Yeterli	Yeterli	K. Yeterli	Yetersiz	Ç. Yetersiz	Toplam
Öğr.Dev. Edenler	1. Sınıf	1 %3,0	20 %60,6	9 %27,3	3 %9,1	0 %0,0	33
	2. Sınıf	2 %8,0	16 %64,0	7 %28,0	0 %0,0	0 %0,0	25
	3. Sınıf	0 %0,0	12 %63,2	4 %21,1	3 %15,8	0 %0,0	19
	5. Sınıf	2 %10,0	9 %45,0	5 %25,0	4 %20,0	0 %0,0	20
	Toplam	5 %5,2	57 %58,8	25 %25,8	10 %10,3	0 %0,0	97
		62 %63,9	35 %36,1				
Diğerleri	Ayrılanlar	1 %14,3	4 %57,1	2 %28,6	0 %0,0	0 %0,0	7
	Mezunlar	2 %7,7	17 %65,4	7 %26,9	0 %0,0	0 %0,0	26
	Toplam	3 %9,1	21 %63,6	9 %27,3	0 %0,0	0 %0,0	33
		24 %72,7	9 %27,3				
Genel Toplam		86 %66,2	44 %33,8				130

Fakülte'de takip edilen ders kitaplarını öğrenime devam edenlerin % 5,2'si çok yeterli, % 58,8'i yeterli, % 25,8'i kısmen yeterli ve %

10,3'ü de yetersiz bulmuşlardır. Çok yeterlilerle yeterliler birlikte değerlendirildiğinde, örneklerin % 63,9'u ders kitaplarının beklentilerini karşıladığını düşünmektedir. Ancak kısmen yeterliler de yetersiz olarak değerlendirildiğinde örneklerin % 36,1'i ders kitaplarının beklentilerine cevap vermediğini düşünmektedirler. Ayrılan ve mezun durumunda olanların kanaatlerinde anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

b. Ders Kitaplarının İyileştirilmesine Yönelik Öneriler

Tablo 22: Kitapların Yetersizlik Sebeplerine Yön. Değerlendirmelere Göre Dağılım

Fakülte İle İlgisi		Türkçenin Yetersizliği	Kitaplar Öğrencilerde Kalmalı	D. Kitapları Kırgızca Olmalı	Arapçanın Yetersizliği	Toplam
Öğr.Dev.Eden.	1. Sınıf	7 %41,2	6 %35,3	3 %17,6	1 %5,9	17 %100
	2. Sınıf	4 %57,1	0 %0,0	2 %28,6	1 %14,3	7 %100
	3. Sınıf	1 %25,0	1 %25,0	0 %0,0	2 %50,0	4 %100
	5. Sınıf	3 %60,0	2 %40,0	0 %0,0	0 %0,0	5 %100
	Toplam	15 %45,5	9 %27,3	5 %15,1	4 %12,1	33 %100
Diğerleri	Ayrılan	1 %100	0 %0,0	0 %0,0	0 %0,0	1 %100
	Mezun	1 %100	0 %0,0	0 %0,0	0 %0,0	1 %100
	Toplam	2 %100	0 %0,0	0 %0,0	0 %0,0	2 %100
Genel Toplam		17 %48,6	9 %25,7	5 %14,3	4 %11,4	35 %100

Örneklerin % 48,6'sı Türkçe ve % 11,4'ü de Arapça bilgilerinin kaynaklardan verimli bir şekilde yararlanabilecek düzeyde olmadığını belirtmişlerdir. Ayrıca örneklerin % 25,7'si ders kitaplarının kendilerinde kalması ve % 14,3'ü de ders kitaplarının Kırgızca olması gerektiği kanaatini taşımaktadırlar.

4. Ders Araç ve Gereçleri

Tablo 23: Ders Araç ve Gereçlerinin Değerlendirilmesine Göre Dağılım

Fak. İle İlgisi		Çok Yeterli	Yeterli	K. Yeterli	Yetersiz	Ç. Yetersiz	Toplam
Öğr.Dev. Eden.	1. Sınıf	1 %3,2	23 %74,2	4 %12,9	3 %9,7	0 %0,0	31
	2. Sınıf	4 %17,4	12 %52,2	4 %17,4	2 %8,7	1 %4,3	23
	3. Sınıf	1 %5,6	13 %72,2	4 %22,2	0 %0,0	0 %0,0	18
	5. Sınıf	3 %14,3	13 %61,9	4 %19,0	1 %4,8	0 %0,0	21
	Toplam	9 %9,7	61 %65,6	16 %17,2	6 %6,5	1 %1,1	93
		70 %75,3		23 %24,7			

Fakülte'deki ders araç ve gereçlerini öğrenime devam edenlerin % 9,7'si çok yeterli, % 65,6'sı yeterli, % 17,2'si kısmen yeterli, % 4,8'i yetersiz ve % 1,1'i de çok yetersiz görmüşlerdir. Çok yeterlilerle yeterliler birlikte değerlendirildiğinde, örneklemelerin % 75,3'ü Fakülte'deki ders araç ve gereçlerinin beklentilerini karşıladığını düşünmektedir. Bunun yanında kısmen yeterliler, yetersizler ve çok yetersizler birlikte değerlendirildiğinde öğrencilerin % 24,7'si ders araç ve gereçlerinin kısmen veya tamamen beklentilerine cevap vermediğini düşünmektedirler.

5. Ders İşleme Yöntemleri

a. Ders İşleme Yöntemlerinin Yeterliği

Tablo 24: Ders İşleme Yöntemlerinin Değerlendirilmesine Göre Dağılım

Fak. İle İlgisi	Çok Yeterli	Yeterli	K. Yeterli	Yetersiz	Ç. Yetersiz	Toplam	
Öğr.Dev. Eden.	1. Sınıf	1 %3,1	14 %43,8	12 %37,5	5 %15,6	0 %0,0	32 %100
	2. Sınıf	3 %13,0	13 %56,5	4 %17,4	3 %13,0	0 %0,0	23 %100
	3. Sınıf	0 %0,0	13 %68,4	4 %21,1	2 %10,5	0 %0,0	19 %100
	5. Sınıf	1 %5,0	6 %30,0	7 %35,0	5 %25,0	1 %5,5	20 %100
	Toplam	5 %5,3	46 %48,9	27 %28,7	15 %16,0	1 %1,1	94 %100
		51 %54,3		43 %45,7			

Fakülte'de takip edilen ders işleme yöntemlerini öğrenime devam eden örneklemelerin % 5,3'ü çok yeterli, % 48,9'u yeterli, % 28,7'si kısmen yeterli, % 16'sı yetersiz ve % 1,1'i de çok yetersiz görmüştür. Çok yeterlilerle yeterliler birlikte değerlendirildiğinde, örneklemelerin % 54,3'ü Fakülte'deki takip edilen ders işleme yöntemlerinin beklentilerini karşıladığını düşünmektedir. Ancak kısmen yeterliler, yetersizler ve çok yetersizler birlikte değerlendirildiğinde örneklemelerin % 45,7'si ders işleme yöntemlerinin beklentilerine kısmen veya tamamen cevap vermediğini düşünmektedirler.

b. Ders İşleme Yöntemlerinin İyileştirilmesine Yönelik Öneriler

Tablo 25: Ders İşleme Yöntemlerinin İyileştirilmesine Yönelik Öneriler

Fakülte İle İlgisi	Görsel Ders Araçlarının Kullanılması	Ödev ve Seminer Çalışmaları	Uygulamalara Ağırlık Verilmesi	Toplam	
Öğr.Dev. Edenler	1. Sınıf	2 %40,0	2 %40,0	1 %20,0	5
	2. Sınıf	3 %42,9	2 %28,6	2 %28,6	7
	3. Sınıf	2 %33,3	2 %33,3	2 %33,3	6
	5. Sınıf	2 %40,0	1 %20,0	2 %40,0	5
	Toplam	9 %39,2	7 %30,4	7 %30,4	23

Ders işleme yöntemlerinin iyileştirilmesine yönelik olarak örneklerin % 39'u görsel ders araç ve gereçlerinin daha fazla kullanılması, % 30,4'ü derslerin ödev ve seminer çalışmalarıyla zenginleştirilmesi ve % 30,4'ü ise imamlık, müezzinlik, hatiplik, vaaz, nikâh töreni, cenaze merasimi gibi uygulamalara daha fazla ağırlık verilmesi hususlarında önerilerde bulunmuşlardır.

6. Fakülte Yurdu

a. Yurtta Sağlanan İmkânların Yeterliği

Tablo 26: Yurtta Sağlanan İmkânların Yeterli Görülmesine Göre Dağılım

Fak. İle İlgisi	Çok Yeterli	Yeterli	K. Yeterli	Yetersiz	Ç. Yetersiz	Toplam	
Öğr. Dev. Eden.	1. Sınıf	15 %46,9	12 %37,5	5 %15,6	0 %0,0	0 %0,0	32 %100
	2. Sınıf	11 %45,8	11 %45,8	1 %4,2	1 %4,2	0 %0,0	24 %100
	3. Sınıf	4 %21,1	13 %68,4	2 %10,5	0 %0,0	0 %0,0	19 %100
	5. Sınıf	11 %55,0	8 %40,0	1 %5,0	0 %0,0	0 %0,0	20 %100
	Toplam	41 %43,2	44 %46,3	9 %9,5	1 %1,1	0 %0,0	95 %100
		85 %89,5		10 %10,5			
Diğerleri	Ayrılanlar	3 %42,9	4 %57,1	0 %0,0	0 %0,0	0 %0,0	7 %100
	Mezunlar	9 %33,3	17 %63,0	1 %3,7	0 %0,0	0 %0,0	27 %100
	Toplam	12 %35,3	21 %61,8	1 %2,9	0 %0,0	0 %0,0	34 %100
		33 %97,1		1 %2,9			
Genel Toplam	118 %91,5			11 %8,5		129 %100	

Öğrenime devam eden örneklerin % 43,2'si Fakülte yurdunda kendilerine sağlanan imkânları çok yeterli, % 46,3'ü yeterli, % 9,5'i kısmen yeterli ve % 1,1'i de yetersiz bulmuşlardır. Çok yeterlilerle yeterliler birlikte değerlendirildiğinde, örneklerin % 89,5'i yurtta kendilerine sağlanan imkânların beklentilerini karşıladığını düşünmektedir. Kısmen yeterliler de yetersizlerle birlikte değerlendirildiğinde örneklerin ancak % 10,5'inin yurtta kendilerine sağlanan imkânların yeniden gözden geçirilmesi kanaatinde oldukları söylenebilir.

b. Yurtta Sunulan İmkânların İyileştirilmesine Yönelik Öneriler

Tablo 27: Yurtta Sunulan İmkânların İyileştirilmesine Yönelik Önerileri

Fakülte İle İlgisi	Spor Kompleksi	Belletmen	Kütüphane	Bilgisayar Lab.	Diğer	Toplam	
Öğr. Dev. Eden.	1. Sınıf	10 %62,5	2 %12,5	1 %6,25	1 %6,25	2 %12,5	16 %100
	2. Sınıf	2 %40,0	1 %20,0	1 %20,0	1 %20,0	0 %0,0	5 %100
	3. Sınıf	5 %50,0	3 %30,0	1 %10,0	1 %10,0	0 %13,0	10 %100
	5. Sınıf	0 %0,0	1 %100,0	0 %0,0	0 %0,0	0 %0,0	1 %100
	Toplam	17 %53,1	7 %21,9	3 %9,35	3 %9,35	2 %6,3	32 %100

Yurtta sağlanan imkânları iyileştirmeye yönelik olarak örneklemelerin % 53,1'i yurtta kız ve erkek öğrencilerin yararlanabileceği niteliklere sahip bir spor kompleksi yapılması, % 21,9'u yurtta en az bir bayan ve bir de erkek belletici görevlendirilmesi, % 9,35'i yurtta temel kaynakların bulunduğu bir kütüphane oluşturulması, % 9,35'i yurda 3-4 bilgisayarlık bir bilgisayar laboratuvarı kurulması önerilerinde bulunmuşlardır.

7. Fakültenin Bilim ve Araştırma Merkezi Olması

a. Fakülte ile İletişim Kurabilme

Tablo 28: Fakülte ile İrtibatın Değerlendirilmesine Göre Dağılım

Fakülte İle İlgisi		Evet İrtibat Kuruyorum	Kısmen İrtibat Kuruyorum	Hayır İrt.Kurmuyorum	Toplam
Öğr.Dev. Edn.	1. Sınıf	17 %54,8	11 %35,5	3 %9,7	31 %100
	2. Sınıf	11 %45,8	6 %25,0	7 %29,2	24 %100
	3. Sınıf	8 %42,1	6 %31,6	5 %26,3	19 %100
	5. Sınıf	9 %42,9	9 %42,9	3 %14,3	21 %100
	Toplam	45 %47,4	32 %33,7	18 %18,9	95 %100
Diğerleri	Ayrılanlar	1 %28,6	3 %42,9	2 %28,6	7 %100
	Mezunlar	19 %70,4	7 %25,9	1 %3,7	27 %100
	Toplam	21 %61,8	10 %29,4	3 %8,8	34 %100
Genel Toplam		66 %51,2	42 %32,6	21 %16,3	129 %100
			63 %48,8		

Ortalama olarak örneklemelerin % 51,2'si Fakülte ile tatil dönemlerinde veya mezuniyet sonrasında iletişim kurabilmiştir. Örneklemelerin % 32,6'sı kısmen iletişim kurabilmişken, % 16,3'ü ise hiç iletişim kuramamıştır.

b. Fakültenin Araştırma Merkezi Olabilme Niteliği

Tablo 29: Fakültenin, Eksiklerin Tamamlanacak Bir Kurum Olarak Görülmesi

Fak. İle İlgisi		Evet	Kısmen	Hayır	Toplam
Öğr.Dev. Edn.	1. Sınıf	26 %83,9	3 %9,7	2 %6,5	31 %100
	2. Sınıf	20 %87,0	2 %8,7	1 %4,3	23 %100
	3. Sınıf	15 %88,2	2 %11,8	0 %0,0	17 %100
	5. Sınıf	18 %90,0	1 %5,0	1 %5,0	20 %100
	Toplam	79 %86,8	8 %8,8	4 %4,4	91 %100
Diğerleri	Ayrılanlar	4 %57,1	1 %14,3	2 %28,6	7 %100
	Mezunlar	18 %72,0	4 %16,0	3 %12,0	25 %100
	Toplam	22 %68,8	5 %15,6	5 %15,6	32 %100
Genel Toplam		101 %82,1	13 %10,6	9 %7,3	123 %100

Fakülte, tatil dönemlerinde veya mezuniyet sonrasında öğrencilerin % 82,1'i tarafından bir takım eksikliklerini tamamlayacakları bir kurum olarak görülmüştür. Örneklerin % 7,3'ü kısmen ve % 10,6'sı da hayır seçeneğini işaretlemiştir.

c. Kütüphanenin Araştırma Merkezi Olabilme Niteliği

Tablo 30: Fakülte Kütüphanesinden Yararlanılmasına Göre Dağılım

Fak. İle İlgisi	Evet	Kısmen	Hayır	Toplam	
Öğr.Dev.Edn.	1. Sınıf	13 %43,3	15 %50,0	2 %6,7	30 %100
	2. Sınıf	10 %45,5	7 %31,8	5 %22,7	22 %100
	3. Sınıf	5 %29,4	6 %35,3	6 %35,3	17 %100
	5. Sınıf	6 %30,0	6 %30,0	8 %40,0	20 %100
	Toplam	34 %38,2	34 %38,2	21 %23,6	89 %100
Diğerleri	Ayrılanlar	2 %28,6	4 %57,1	1 %14,3	7 %100
	Mezunlar	19 %70,4	5 %18,5	3 %11,1	27 %100
	Toplam	21 %61,8	9 %26,5	4 %11,8	34 %100
Genel Toplam	55 %44,7	43 %35,0	25 %20,3	123 %100	
		68 %55,3			

Fakülte kütüphanesinden tatil dönemlerinde veya mezuniyet sonrasında örneklerin % 44,7'si yeterli bir şekilde ve % 35'i de kısmen yararlanabilmişken, % 20,3'ü hiç yararlanamamıştır. Kısmen istifade edenler hiç yararlanmayanlarla birlikte değerlendirildiğinde kütüphaneden iyi düzeyde yararlanamayanların oranı % 55,3'e kadar ulaşmaktadır.

E. İstihdama Yönelik Öz Değerlendirme

1. Mesleğe Yönelik Beklentiler

Tablo 31: Mezuniyet Sonrası İstihdama Yönelik Beklentilere Göre Dağılım

Fakülte İle İlgisi		Çalışmak İstedığı Alan				Toplam
		Din Hizmetleri	Orta Öğretim	Akademisyenlik	Diğer	
Öğr.Dev.Edn.	Hazırlık	1 % 2,0	13 %26,5	33 %67,3	2 % 4,1	49 %100
	1. Sınıf	5 %15,2	19 %57,6	2 % 6,1	7 %21,2	33 %100
	2. Sınıf	2 % 8,0	12 %48,0	5 %20,0	6 %24,0	25 %100
	3. Sınıf	2 %10,5	10 %52,6	5 %26,3	2 %10,5	19 %100
	5. Sınıf	1 % 4,5	11 %50,0	6 %27,3	4 %18,2	22 %100
	Toplam	11 % 7,4	65 %43,9	51 %34,5	21 %14,2	148 %100
Diğerleri	Ayrılan	0 % 0,0	1 %14,3	1 %14,3	5 %71,4	7 %100
	Mezun	2 % 7,4	9 %33,3	13 %48,1	3 % 11,1	27 %100
	Toplam	2 % 5,9	10 %29,4	14 %41,2	8 %23,5	34 %100
Genel Toplam		13 % 7,1	75 %41,2	65 %35,7	29 %15,9	182 %100

Mezuniyet sonrası istihdama yönelik beklentilerine bakıldığında örneklerin ortalama olarak % 41,2'si orta öğretim kurumlarında öğretmen olmayı, % 35,7'si akademisyen olmayı, % 15,9'u ticaret, serbest meslek, yurt dışında işçi olarak çalışmayı ve % 7,1'i de din hizmetleri alanında çalışmayı düşündüğü görülmektedir.

2. Mezunların Görev Yeri ve Çeşidi

Fakülte arşivinde Diyanet Vakfından maaş alan araştırma görevlileri ile din hizmetlerinde çalışan mezunların görev yeri ve çeşidi hakkında bilgi bulunmaktadır. Fakat arşivde diğer kurumlarda çalışanlara yönelik her hangi bir doküman yoktur. Bu sebeple buradaki veriler diğer kurumlarda görev yapan tüm mezunları değil de görev yeri tespit edilebilen mezunları ifade etmektedir²².

Tablo 32: Alanında İş Bulabilen Mezunların Cinsiyet ve Görev Çeşidine Göre Dağılımı

Eğitim-Öğretim				Din Hizmetleri		İdari Hizmetler		Toplam				
Akademisyenlik		Öğretmenlik						Alanında İş Bulabilenler			Mezun Sayısı	
Kız	Erkek	Kız	Erk.	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Toplam	Kız	Erk.
6 %15,8	32 %84,2	10	0	2	16	0	3	18	51	69	71	207
38	%55,3	%14,5	%0	%11,1	%88,9	%0	%4,3	%26,1	%73,9	%100	%25,5	%74,5
48 %69,6				18 %26,1		3 %4,3		69 %100			278	
38 %13,6		10 %3,6		18 %6,5		3 %1,1		69 %24,8				
48 %17,3												
69 %24,8												

1998–2006 yılları arasında mezun olan 278 kişiden tespit edebildiğimiz kadarıyla ancak 69'u (% 24,8) ilahiyat veya eğitim-öğretim alanlarında iş bulabilmiştir. Bunların 38'i (% 13,6) akademisyenlik ve 10'u (% 3,6) öğretmenlik olmak üzere 48'i (17,3) eğitim-öğretim hizmetleri, 18'i (% 6,5) din hizmetleri ve 3'ü (% 1,1) de idarî hizmetler alanında çalışmaktadırlar.

²² Bu bilgiler Fakülte sekreteri ve dekan yardımcısı sekreteri ile yapılan mülakat ile elde edilmiştir.

Tablo 33: Alanında İş Bulabilen Mezunların Cinsiyet ve Görev Yerine Göre Dağılımı

Eğitim-Öğretim						Din Hizmetleri						İdari Hizmetler			
Akademisyenlik				Öğretmen	Kadıyat		Müftülük		Din İşleri Ajansı		İmam				
Araştırma Gör.		Öğretim G.			Kız	Erk.	Kız	Erk.	Kız	Erk.		Kız	Erkek	Erkek	
Y.L.	Dr.	Y.L.	Dr.												
4	1	11	10	1	11	10	0	2	8	0	1	0	1	6	3
5		21													
26				12		10		10		1		1		6	3
38															
48						18						3			

Akademisyenliği tercih eden 38 kişiden 26'sı lisansüstü eğitim öğrencisi, 12'si de öğretim görevlisidir. Lisansüstü öğrencilerinden 15'i Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde yüksek lisans, 10'u aynı enstitüde doktora, 1'i de Bışkek Humaniter Üniversitesinde doktora eğitimi görmektedir. Lisansüstü eğitimini Ankara Üniversitesinde takip edenlerin maaşlarını Türkiye Diyanet Vakfı vermektedir.

Öğretim görevlisi olarak hizmet eden 12 kişinin 3'ü Oř İlahiyat Fakóltesi, 4'ü Araşan İlahiyat Fakóltesi, 1'i kız olmak üzere 2'si Kırgız İslam Üniversitesi, 2'si Oř Devlet Üniversitesi ve 1'i de Batken Devlet Üniversitesinde görev yapmaktadır. İdari hizmetlerde çalışanların 1'i Oř Teknoloji Üniversitesinde çalışırken diğer ikisi orta öğretim kurumlarında bir lisede müdür ve müdür yardımcısıdır.

Tablo 34: Alanında İş Bulabilen Mezunların Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

1998-2006 Yılları	Kızlar		Erkekler		Toplam	
	Mezun Sayısı	Alanında İş Bulabilen Mezun Sy.	Mezun Sayısı	Alanında İş Bulabilen Mezun Sy.	Mezun Sayısı	İş Bulabilen Mezun Sayısı
	71	18 %25,3	207	51 %24,6	278	69 %24,8
	18 %6,5		51 %18,3			

1998-2006 yılları arasında mezun olan 278 kişinin 71'i kız ve 207'si de erkektir. Kızlardan 18'i (% 25,3) erkeklerden de 51'i (% 24,6) alanında iş bulabilmiştir. Alanında iş bulabilen mezunlarda kız-erkek oranının ortalama olarak % 25 olduğu görölmektedir.

F. Kontenjan ve Kontenjanın Mezuniyete Yansıması

1. Kontenjan ve Kontenjanın Kullanım Verimliliği

Tablo 35: Kontenjan ve Kayıt Yaptıran Öğrencilerin Yıllara Göre Dağılımı

	Yıllar	Kontenjan Sayısı		Kayıt Yaptıran Sayısı	
1	1993	60	%100	53	% 88,3
2	1994	60	%100	52	% 86,7
3	1995	60	%100	58	% 96,7
4	1996	60	%100	61	% 100
5	1997	60	%100	59	% 98,3
6	1998	60	%100	55	% 91,7
7	1999	60	%100	50	% 83,3
8	2000	60	%100	33	% 55,0
9	2001	60	%100	42	% 70,0
10	2002	60	%100	55	% 91,7
11	2003	60	%100	54	% 90,0
12	2004	60	%100	59	% 98,3
13	2005	60	%100	58	% 96,7
14	2006	60	%100	55	% 91,7
Toplam		840	%100	744	% 88,6

Fakültenin her yıl 40'ı erkek (% 67) 20'si kız (% 33) olmak üzere toplam 60 kişilik kontenjanı bulunmaktadır. Ancak Fakültenin kurulduğu 1993 yılından 2006 yılına kadar geçen 14 yıllık süre içinde kayıt yaptıran ve mezun olabilen öğrenci sayısına bakıldığında 60 kişilik kontenjanın bir yıl hariç tam olarak doldurulamadığı anlaşılmaktadır. Şayet kontenjan eksiksiz kullanılabilmiş olsaydı on dört yılda toplam 840 kişi kayıt yaptırabilecekti. Hâlbuki bu süre içinde kontenjanın ortalama olarak % 11,4'ü çeşitli nedenlerle kullanılmamış ve ancak 744 kişi kayıt yaptırmıştır.

Ayrıca kayıt yaptırdığı halde çeşitli nedenlerden dolayı ara sınıflardan ayrılan öğrenciler de kontenjanın verimli kullanılmamasına neden olmuştur. Bu sebeple bazı yıllarda mezun öğrenci oranının % 40'lara kadar düştüğü görülmektedir. Nitekim 1993–2002 yılları arasında 370'i erkek (% 71) ve 148'i kız (% 29) olmak üzere toplam 518 öğrenci kayıt yaptırmış iken bu öğrencilerin 228'i (% 43) çeşitli nedenlerle Fakülteden ayrılmış ve 1998–2007 yılları arasında 220'si erkek (% 73) 80'i kız (% 27) olmak üzere toplam 300 öğrenci mezun olmuştur.

Tablo 36: Öğrencilerin Kontenjan, Cinsiyet ve Yıllara Göre Dağılımı

1993-2002 Yıllarında Kayıt Yaptıran Öğrenciler						1998-2007 Yıllarında Mezun Olan Öğrencilerin Toplam ve Kullanılan Kontenjane Oranları						
Yıllar / Verilen Kontenjan			Kullanılan Kontenjan			Yıllar				Toplam		
			Kız	Erkek	Toplam	Yıllar	Kız	Erkek	Toplam	Yıllar	Kız	Erkek
1	1993	60	9 %17	44 %83	53 %88,3	1998	6 %17	30 %83	36	%60,0	- %67,9	
2	1994	60	13 %25	39 %75	52 %86,7	1999	8 %21	30 %79	38	%63,3	- %73,1	
3	1995	60	17 %29	41 %71	58 %96,7	2000	9 %24	29 %76	38	%63,3	- %65,6	
4	1996	60	11 %18	50 %82	61 %100	2001	8 %19	34 %81	42	%70,7	- %68,9	
5	1997	60	12 %20	47 %80	59 %98,3	2002	7 %24	22 %76	29	%48,3	- %49,2	
İlk Beş Yıl			300	62 %22	221 %78	283 %94,3		38 %21	145 %79	183	%61,0	- %64,6
6	1998	60	17 %31	38 %69	55 %91,7	2003	9 %24	28 %76	37	%61,7	- %67,3	
7	1999	60	20 %40	30 %60	50 %83,3	2004	8 %38	13 %62	21	%35,0	- %42,0	
8	2000	60	12 %36	21 %64	33 %55,0	2005	6 %43	8 %57	14	%23,3	- %42,4	
9	2001	60	17 %41	25 %59	42 %70,0	2006	10 %43	13 %57	23	%38,3	- %54,8	
10	2002	60	20 %36	35 %64	55 %91,7	2007	9 %41	13 %59	22	%36,7	- %40,0	
İkinci Beş Yıl			300	86 %37	149 %63	235 %78,3		42 %36	75 %64	117	%39,0	- %49,8
Toplam 10 Yıl			600	148 %29	370 %71	518 %86,3	10 Yıl	80 %27	220 %73	300	%50,0	- %57,9

Tablo 37: Öğrencilerin Sınıflara ve Yıllara Göre Dağılımı

Beş Yıllıklar	1. Sınıf	2. Sınıf	3. Sınıf	4. Sınıf	5. Sınıf	Mezun
1993-1998	53 %100	50 %94,3	48 %90,6	44 %83,0	37 %69,9	36 %67,9
1994-1999	52 %100	50 %96,2	47 %90,4	37 %71,2	39 %75,0	38 %73,1
1995-2000	58 %100	52 %89,7	40 %69,0	44 %75,9	43 %74,1	38 %65,6
1996-2001	61 %100	52 %85,2	46 %75,4	46 %75,4	42 %68,9	42 %68,9
1997-2002	59 %100	48 %81,3	35 %59,3	28 %47,5	29 %49,2	29 %49,2
1998-2003	55 %100	49 %89,1	43 %78,2	43 %78,2	38 %69,1	37 %67,3
1999-2004	50 %100	41 %82,0	39 %78,0	23 %46,0	19 %38,0	21 %42,0
2000-2005	33 %100	32 %97,0	21 %63,6	22 %66,7	14 %42,4	14 %42,4
2001-2006	42 %100	34 %80,1	28 %66,7	21 %50,0	21 %50,0	23 %54,8
2002-2007	55 %100	46 %83,6	35 %63,6	22 %40,0	24 %43,6	22 %40,0
Toplam	518 %100	454 %87,6	382 %73,7	330 %63,7	306 %59,1	300 %57,9
Dört Yıllıklar	Hazırlık	1. Sınıf	2. Sınıf	3. Sınıf	Temmuz 2007	
2003-2007	54 %100	40 %74,1	24 %44,4	20 %37,0	19 %35,2	-----
2004-2007	59 %100	52 %88,1	32 %54,2		25 %42,4	-----
2005-2007	58 %100	52 %89,7			33 %56,9	-----
2006-2007	55 %100				49 %89,1	-----

Fakülteye kayıt yaptıırıp da mezun olmadan ayrılan öğrencilerin sınıflara göre dağılımı incelendiğinde beş yıllık sistemde birinci sınıftan, dört yıllık sistemde ise hazırlık sınıfından itibaren bütün sınıflarda ayrılan öğrencilerin bulunduğu gözlemlenmektedir.

Tablo 38: Öğrencilerin Yıllara Göre Dağılımı (Toplam)

1993–2002 Yılları arasında kayıt yaptıran öğrenci sayısı	518	%100
1993–2002 Yılları arasında kayıt yaptıranlardan 1993–2007 yılları arasında ayrılanlar	218	%42,1
1998–2007 Yılları arasında mezun olan öğrenci sayısı	300	%57,9
2003–2006 Yılları arasında kayıt yaptıran öğrenci sayısı	226	%100
2003–2007 Yılları arasında 2003–2006 kayıt olan öğrencilerden ayrılanların sayısı	100	%44,2
Temmuz 2007’de Fakülte’de kayıtlı öğrenci sayısı	126	%55,8
1993–2006 Yılları arasında toplam kayıt yaptıran öğrenci sayısı	744	%100
1993–2007 Yılları arasında toplam ayrılan öğrenci sayısı	318	%42,7
1998–2007 Yıllarında toplam mezun olan ve Tem. 2007’de Fak.de kayıtlı öğrenci sy.	426	%57,3

1993–2006 yılları arasında toplam kayıt yaptıran öğrenci sayısı 744 olup bunların 318’i 1993–2007 yılları arasında Fakülte’den ayrılmışlardır.

2. Fakülte’den Ayrılmaya Yönelik Öz Değerlendirme

a. Fakülte’den Ayrıma Sebepleri

Tablo 39: Fakülte’den Ayrılanların Ayrıma Sebepleriyle İlgili Öz Değerlendirmeler

Fakülte İle İlgisi	Ayrıma Niyeti	Derslerin Zorluğu	İstihdam Problemi	Ailenin İsteği	Türkiye’yi Görme	Tercih Hatası	Dini Yaşantı	Evlilik	Diğer	Top.	
Öğr. Dev. Edn.	1.Sn.	19%57,6	1 %3,0	0 %0,0	2 %6,1	5%15,2	0 %0,0	1 %3,0	1 %3,0	4%12,1	33
	2.Sn.	15%62,5	3%12,5	0 %0,0	2 %8,3	1 %4,2	1 %4,2	0%0,0	0 %0,0	2 %8,3	24
	3.Sn.	11%57,9	0 %0,0	3 %15,8	0 %0,0	1 %5,3	1 %5,3	3%15,8	0 %0,0	0 %0,0	19
	5.Sn.	15%68,2	1 %4,5	3 %13,6	0 %0,0	0 %0,0	1 %4,5	0%0,0	0 %0,0	2 %9,1	22
	Top.	60%61,2	5 %5,1	6 %6,1	4 %4,1	7 %7,1	3 %3,1	4 %4,1	1 %1,0	8 %8,2	98
Diğer.	Ayrı.	1%14,3	0 %0,0	2 %28,6	1%14,3	0 %0,0	0%0,0	0%0,0	0 %0,0	3%42,9	7
	Mez.	6%22,2	8%29,6	2 %7,4	3%11,1	0 %0,0	3%11,1	1 %3,7	3%11,1	1 %3,7	27
	Top.	7%20,6	8%23,5	4%11,8	4%11,8	0 %0,0	3 %8,8	1 %2,9	3 %8,8	4%11,8	34
G.Toplam	67%50,8	13%9,8	10%7,6	8 %6,0	7 %5,3	6 %4,5	5 %3,8	4 %3,0	12%9,0	132	

Örneklemlerin % 50,8’i Fakülte’den ayrılan arkadaşlarının Fakülte’ye ayrıma niyetiyle girdikleri kanaatindedirler. Sadece öğrenime devam eden örneklemler esas alındığında bu oran % 61,2’ye kadar yükselmektedir. Öğrencilerin fakülte’den ayrılmalarının diğer sebepleri arasında derslerin ağır ve zor olması (% 9,8), istihdam problemi (% 7,6), ailelerin İlahiyat Fakültesini benimseyememeleri (% 6), Fakülte’ye Türkiye’yi görme amacıyla girmiş olmaları (% 5,3), öğrencilerin İlahiyat Fakültesini tam olarak tanımamaları sebebiyle

tercih hatası yapmaları (% 4,5), öğrencilerin namaz, oruç ve tesettür gibi dini ibadet ve uygulamaları benimseyememeleri (% 3,8), kız öğrencilerin evlenmeleri (% 3) ile eski alışkanlıklarını bırakamama, bazı yönetici ve öğretim elemanlarının pedagojik olmayan davranışları ve Fakültenin dini ilimler açısından yetersiz görülmesi (% 9) yer almaktadır (Bkz. Tablo 39).

b. Fakülteden Ayrılmayı Azaltmaya Yönelik Öneriler

Tablo 40: Fakülteden Ayrılanların Sayısını Azaltmaya Yönelik Öneriler

Fakülte İle İlgisi	Mülakat Yapılmalı	Türkiye'ye Son Sınıfta	İlahiyat Bilinci	Kırsal Kesimden	Yurttaki Kalınmalı	Diğer	Top.	
Öğr.Dev. Edn.	1.Sn.	11 %35,5	13 %41,9	0 %0,0	0 %0,0	0 %0,0	7 %22,6	31
	2.Sn.	11 %44,0	7 %28,0	2 %8,0	1 %4,0	3 %12,0	1 %4,0	25
	3.Sn.	5 %26,3	8 %42,1	1 %5,3	4 %21,1	1 %5,3	0 %0,0	19
	5.Sn.	11 %57,9	1 %5,3	3 %15,8	1 %5,3	0 %0,0	3 %15,8	19
	Top.	38 %40,4	29 %30,9	6 %6,4	6 %6,4	4 %4,3	11 %11,7	94
Diğer.	Ayrı.	1 %16,7	1 %16,7	0 %0,0	0 %0,0	0 %0,0	4 %66,7	6
	Mez.	14 %60,9	2 %8,7	4 %17,4	0 %0,0	0 %0,0	3 %13,3	23
	Top.	15 %51,7	3 %10,3	4 %13,8	0 %0,0	0 %0,0	7 %24,1	29
G.Toplam	53 %43,0	32 %26,0	10 %8,1	6 %4,9	4 %3,3	18 %14,6	123	

Ortalama olarak öğrencilerin % 43'ü Fakülteye, Fakültede görev yapan Türk öğretim üyelerinin yapacağı bir sınavla öğrenci alınması, %26'sı öğrencilerin Türkiye'ye hazırlık sınıfında değil de son sınıfta gönderilmesi kanaatindedirler. Öğrencilere ilahiyat bilinci verilmesi (% 8,1), kırsal kesimden daha fazla öğrenci alınması (% 4,9), bütün öğrencilerin Fakülte yurdunda kalması (% 3,3) ile kayıt öncesinde Fakültenin yeterli düzeyde tanıtılması, ilahiyat tahsilinin sevdirilmesi ve özendirilmesi, yurttaki belletmen ve rehber psikolog istihdam edilmesi, evli öğrencilere imkânlar sağlanması, öğretim elemanlarının ders dışında da öğrencilerle ilgilenmeleri, Türkçenin kısa sürede daha iyi düzeyde öğretilmesi, Fakülteyi dışardan da okuyabilme imkânı sağlanması, ayrılanlardan tazminat alınması ve ayrılanlara dokümanlarının verilmemesi (% 14,6) diğer öneriler arasında yer almaktadır.

G. İlahiyat Bilinci ve İlahiyat Bilimlerindeki Yeterliğe Yönelik Öz Değerlendirme

1. Bilgi ve Yaşantı Olarak İlahiyat Mesleğine Yakınlık

Tablo 41: Bilgi ve Yaşantı Olarak İlahiyat Mesleğine Uygunluğa Göre Dağılım

Fak.İle İlg.	Çok Yeterli	Yeterli	K. Yeterli	Yetersiz	Ç. Yetersiz	Toplam			
Öğr.Dev. Edn. Diğer.	1.Sn.	0 %0,0	11 %33,3	15 %45,5	5 %15,2	2 %6,1	33	%100	
	2.Sn.	0 %0,0	9 %36,0	11 %44,0	5 %20,0	0 %0,0	25	%100	
	3.Sn.	0 %0,0	5 %26,3	8 %12,1	6 %31,6	0 %0,0	19	%100	
	5.Sn.	0 %0,0	7 %31,8	8 %36,4	7 %31,8	0 %0,0	22	%100	
	Top.	0 %0,0	32 %32,3	42 %42,4	23 %23,2	2 %2,0	99	%100	
		32 %32,3	67 %67,7						
Diğer.	Ayrı.	0 %0,0	3 %42,9	3 %42,9	1 %14,3	0 %0,0	7	%100	
	Mez.	0 %0,0	15 %55,6	8 %29,6	3 %11,1	1 %3,7	27	%100	
			15 %55,6	12 %44,4					
	Top.	0 %0,0	18 %52,9	11 %32,4	4 %11,8	1 %2,9	34	%100	
		18 %52,9	16 %47,1						
G. Toplam		0 %0,0	50 %37,6	53 %39,8	27 %20,3	3 %2,3	133	%100	
		50 %37,6	83 %62,4						

Fakültede öğrenime devam eden, ayrılmış veya mezun durumunda olan öğrencilerden hiç biri kendisini bilgi ve yaşantı olarak İlahiyat mesleğine çok yeterli görmemişlerdir. Ancak öğrenime devam edenlerin % 32,3'ü, ayrılanların % 42,9'u ve mezunların da % 55,6'sı olmak üzere ortalama olarak örneklemelerin % 37,6'sı kendilerini bilgi ve yaşantı olarak ilahiyat mesleğine uygun olarak nitelendirmişlerdir. Bunun yanı sıra örneklemelerin ortalama olarak % 39,8'i kendilerini kısmen yeterli, % 20,3'ü yetersiz ve % 2,3'ü ise çok yetersiz görmüştür.

2. İmamlar ve Medrese Mensuplarıyla Karşılaştırma

a. İmamlar ve Medrese Mensupları Karşısındaki Yeterlik

İmamlar ve medrese mensupları ile karşılaştırdıklarında öğrenime devam eden öğrencilerin % 43,3'ü, ayrılanların % 28,6'sı ve mezunların ise % 18,5'i kendilerini dini yaşantı ve bilgi yönüyle yetersiz, öğrenime devam eden öğrencilerin % 34'ü, ayrılanların % 28,6'sı ve mezunların da % 33,3'ü kısmen yetersiz görmüşlerdir.

Tablo 42: İmamlar ve Medrese Mensupları Karşısındaki Yeterliğe Göre Dağılım

Fakülte İle İlgisi		Evet Yetersiz Görüyorum		Kismen Yetersiz Görüyorum		Hayır Yetersiz Görmüyorum		Toplam	
Öğr.Dev. Edn.	1. Sınıf	9	%28,1	15	%46,9	8	%25,0	32	%100
	2. Sınıf	10	%41,7	9	%37,5	5	%20,8	24	%100
	3. Sınıf	12	%63,2	3	%15,8	4	%21,1	19	%100
	5. Sınıf	11	%50,0	6	%27,3	5	%22,7	22	%100
	Toplam	42	%43,3	33	%34,0	22	%22,7	97	%100
		75 %77,3							
Diğerleri	Ayrılanlar	2	%28,6	2	%28,6	3	%42,9	7	%100
	Mezunlar	5	%18,5	9	%33,3	13	%48,1	27	%100
	Toplam	7	%20,6	11	%32,4	16	%47,1	34	%100
		18 %52,3							
Genel Toplam		49	%37,4	44	%33,6	38	%29,0	131	%100
		93 %71,0							

b. Yetersiz Görülen Alanlar

Tablo 43: Öğrencilerin Kendilerini Yetersiz Gördükleri Alanlara Göre Dağılımı

Fakülte İle İlgisi		Tef.,Had. Fıkıh Tem.Dini İlimler	Arapça	Vaaz ve Sohbet	Temel Dinî Bilgiler	Dini Yaşantı	Kur'anı Güzel Okuma	Cenaze, Nikah vb Uygl.	Toplam
Öğr.Dev. Edn.	1. Sınıf	11%33,3	5%15,2	2 %6,0	12 %36,4	9 %27,3	5 %15,2	0 % 0,0	44- 33%100
	2. Sınıf	17%68,0	4%16,0	8%32,0	8 %32,0	5 %20,0	3 %12,0	0 % 0,0	45- 25%100
	3. Sınıf	13%68,4	7%36,8	4%21,1	2 %10,5	4 %21,1	2 %10,5	0 % 0,0	32- 19%100
	5. Sınıf	20%90,9	14%63,6	3%13,6	3 %13,6	4 %18,2	7 %31,2	1 % 4,5	52- 22%100
	Toplam	61%61,6	30%30,3	17%17,2	25%25,3	22 %22,2	17 %7,1	1 %1,0	173- 99%100
Diğerleri	Ayrılan	0 %0,0	0% 0,0	0 % 0,0	2 %28,6	1 %14,3	0 % 0,0	0 % 0,0	3- 7%100
	Mezun	12%44,4	12%44,4	12%44,4	0 % 0,0	3 %11,1	3 %11,1	2 % 7,4	44- 27%100
	Toplam	12%35,3	12%35,3	12%35,3	2 % 5,9	4 %11,8	3 %8,8	2 %5,9	47- 34%100
Genel Toplam		73%54,8	42%31,6	29%21,8	27%20,3	26 %19,5	20%15,3	3 %2,3	220-133%100

Öğrenciler kendilerini % 54,8 gibi büyük bir oranla Tefsir, Hadis ve Fıkıh gibi Temel İslam Bilimleri alanlarında yetersiz görmüşlerdir. Örneklemlerin % 31,6'sı Arapçalarının, % 21,8'i vaaz ve sohbet edebilme beceri ve alışkanlıklarının, % 20,3'ü temel dinî bilgilerinin, % 19,5'i dinî yaşantılarının, % 15,3'ü Kur'an-ı Kerim

okumalarının, % 2,3'ü de cenaze, nikâh vb. uygulamalardaki tecrübelerinin yetersiz olduğunu düşünmektedir.

c. Yetersizlikleri Telafiye Yönelik Öneriler

Örneklemlerin, alanında yeterli bir ilahiyatçı olabilmeye yönelik olarak sundukları öneriler arasında % 35,3'e kadar yükselen oranıyla iyi bir dinî yaşantı sahibi olma ön plana çıkmaktadır. Bunu çalışma disiplini ve çalışma alışkanlığı izlemektedir (% 29,3). Diğer öneriler ise oran sırasıyla dinî metinleri anlayabilecek ve gerektiğinde konuşabilecek derecede Arapça bilme (% 20,3), ilahiyat alanındaki derslerin yeterli kredide olması (% 15), Tefsir, Hadis, Fıkıh ve Kur'an alanlarında yeterli düzeyde donanımlı olma (% 12,8), alanında uzman olan öğretim elemanlarından ders görme (% 11,3), cenaze yıkayabilme, nikâh kıyabilme (% 9,8), vaaz ve sohbet yapabilme alışkanlığı kazanmış olma (% 6,8) ve Türkçe kaynaklardan yararlanabilecek düzeyde Türkçe bilmedir (% 2,3).

Tablo 44: Yeterli Bir İlahiyatçı Olabilmek İçin Yapılan Önerilere Göre Dağılım

Fakülte ile İlgisi	İyi Bir Dinî Yaşantı Olmalı	Düzenli Çalışma Alışkanlığı	İyi Düzeyde Bir Arapça	İlahiyat Dersleri Çok Olmalı	Tefsir Hadis, Fıkıh ve Kur'an	Her Ders İçin Branş Hocası	Cenaze, Nikah vb. Uygul.	Vaaz ve Sohbet	İyi Düzeyde Bir Türkçe	Toplam	
Öğr.Dev. Edn.	1. S.	10%30,3	13%39,4	5%15,2	9%27,3	5%15,2	2 %6,1	4%12,1	3% 9,1	1%3,3	52- 33
	2. S.	9%36,0	9%36,0	4%16,0	4%16,0	3%12,0	4%16,0	6%24,0	3%12,0	1%4,0	43- 25
	3. S.	7%36,9	3%15,8	6 %3,2	1 %5,3	2%10,5	4%21,1	3%15,8	1% 5,3	1%5,3	28- 19
	5. S.	5%22,8	2 %9,1	5%22,8	4%18,2	3%13,7	2 %9,1	0% 0,0	1% 9,1	0%0,0	22- 22
	Top.	31%31,3	27%27,3	20%20,2	18%18,1	13%13,1	12%12,1	13%13,1	8% 8,1	3%3,0	145- 99
Diğer.	Ayrı	6%85,7	4%57,1	0 %0,0	1%14,3	2%28,6	0 %0,0	0 % 0,0	0%0,0	0%0,0	13- 7
	Mez.	10%37,3	8%29,6	7%25,0	1 % 3,7	2 %7,4	3%11,1	0 % 0,0	1% 3,7	0%0,0	32- 27
	Top.	16%47,1	12%35,3	7%20,6	2 % 5,9	4%11,8	3 %8,8	0 % 0,0	1% 2,3	0%0,0	45- 34
G.Top.	47%35,3	39%29,3	27%20,3	20%15,0	17%12,8	15%11,3	13% 9,8	9% 6,8	3%2,3	190-133	

III. Değerlendirme

Öğrencilerin etnik dağılımı ile Özbek kökenliler hariç ülkedeki Müslüman nüfusun etnik dağılımı arasında büyük farklılık bulunmaktadır. Özbek öğrenci oranı ülkedeki Özbeklerin oranından yaklaşık olarak % 60 daha fazladır. Bunun iki sebebi vardır. Birincisi Fakültenin Özbek nüfusun yoğun olduğu bir şehirde olması, ikincisi ise Özbeklerin dinî eğitime daha fazla önem vermeleridir. Ayrıca

Fakültede Azeri, Türk, Uygur ve Tacik gibi diğer Müslüman unsurlara mensup öğrenciler de vardır. Fakat bunlar her sınıfta bulunmamaktadır (Bkz. Tablo 2).

Ülke dağılımının aksine öğrencilerin çoğunluğunu şehir kökenliler oluşturmuştur. Fakat hazırlık sınıfında % 33,3 olan köy kökenlilerin oranının sınıf ilerledikçe artarak beşinci sınıfta % 68,2'ye yükselmesi (Bkz. Tablo 3), ayrılma niyeti ile fakülteye kayıt yaptıran şehir kökenli öğrencilerin, çoğunlukla ara sınıflarda başka fakültelelere geçiş yapmalarından kaynaklanmaktadır.

Öğrenci oranı ile eyaletlerin ülke nüfusuna oranı karşılaştırıldığında, Oş eyaletinden gelenlerin oranının (% 73,7) Oş eyaletinin genel nüfusa oranından (% 24,6) yaklaşık olarak üç kat fazla olduğu anlaşılmaktadır. Batken ve Celalabat eyaletlerinden gelenlerin oranı az olmakla birlikte, bu, eyaletlerin ülke nüfusu oranına yakın seviyededir. Fakat diğer eyaletlerden nüfuslarına oranla çok daha az öğrenci gelmiştir. Oş eyaletinden bu kadar çok öğrenci gelmesi Fakültenin Oş şehrinde bulunması ve Oş, Celalabat ve Batken eyaletlerinin diğerlerine göre daha muhafazakâr oluşuyla açıklanabilir. Fakülteye en az öğrenci gönderen eyaletler Talas ve Çuy'dur. Bununla birlikte Narin, Bişkek ve Issıkgöl'den gelen öğrencilerin oranı da çok düşük düzeyde kalmıştır (Bkz. Tablo 4). Fakültenin ülke geneline hitap etmesi ve öğrencilerin de ülkenin ihtiyacına göre belirlenmesi gerektiği varsayılacak olursa öğrenci kontenjanının planlı bir şekilde kullanılmadığı anlaşılmaktadır.

Öğrenciler mensup oldukları eyaletlere ve şehirlere göre değerlendirildiğinde etnik dağılım oranlarında gözlemlenen yakınlığın coğrafi dağılımda gözlemlenemediği ve Kuzey eyaletleri aleyhine oldukça büyük oranda değiştiği, Kuzey eyaletlerindeki şehirlerden her yıl öğrenci alınmadığı veya alınan öğrencilerin sonraki yıllarda Fakülteden ayrıldıkları anlaşılmaktadır (Bkz. Tablo 5). Güney eyaletlerinden gelen öğrencilerin fazlalığı, bu bölgenin, dini duyarlılığın daha fazla gözlemlendiği Fergana Vadisi'nde bulunmasıyla açıklanabilir. Fakat ülkedeki diğer ilahiyat fakültesi olan Araşan İlahiyat Fakültesinde Kuzey vilayetlerinden gelen öğrencilerin oranı Güneyden gelenlere çok yakındır. Ayrıca eyaletler arasında da kabul edilebilir bir denge bulunmaktadır. Bu sebeple Kuzey-Güney orantısızlığı sadece Güneyin muhafazakârlığı ile açıklanamaz. Gerçi bu konuda, Kuzeydeki öğrencilerin Fakülteye ulaşım imkânları da önemli rol oynamış olabilir. Çünkü diğer Fakülte ülkenin Kuzey bölgesinde, başkent Bişkek'te bulunmaktadır. Fakat bu da yeterli bir izah olarak görülemez. Zira ulaşımın, bu sefer Araşan İlahiyat Fakültesindeki Güneyli öğrenciler için bir problem haline gelmesi gerekirdi. Hâlbuki söz konusu Fakültede böyle bir sorun gözlemlenmemiştir.

Öğrenime devam eden öğrencilerin %98,6'sının babası bir meslek veya iş sahibidir. Aralarında memur veya yüksek tahsil gerektiren öğretmenlik, doktorluk, pilotluk, mühendislik, avukatlık, yöneticilik ve muhasebecilik yapanlar olduğu gibi mobilyacı, elektrikçi, demirci vb. çeşitli mesleklere sahip olanlar, ticaret yapanlar, tarım ve hayvancılıkla ilgilenenler de bulunmaktadır. Bu durum Fakültenin toplumun pek çok kesimine ulaşabildiğini göstermektedir. Ancak babası din görevliliği hizmetinde bulunanlar % 2,8 ile işsiz ailelerden sonra en düşük oranı oluşturmaktadırlar (Bkz. Tablo 6). Hatta mezunlar ile son iki sınıfa mensup öğrencilerin aileleri arasında din görevlisi hiç bulunmamaktadır. Fakat bunların oranında son yıllarda az da olsa bir artış gözlenmiştir. Ancak şimdilik bunun düzenli olduğunu ve süreklilik kazandığını söylemek zordur. Çünkü bu artış Fakültenin ülkedeki din görevlileri arasında yaygınlaştığı şeklinde yorumlanabileceği gibi tamamen tesadüfi de olabilir.

Öğrenime devam eden öğrencilerin % 71,1'inin annesi değişik oranlarda olsa da düzenli bir gelire sahiptir (Bkz. Tablo 7). Örneklemelerin annelerinin çoğunluğunun çalışıyor olması ülkedeki kadın nüfusun iş hayatındaki konumu ile açıklanabilir. Ancak beşinci sınıf öğrencilerinin annelerinin % 16,7'si ev hanımı iken bu oran düzenli olarak artmış ve hazırlık sınıfının annelerinde % 55'e ulaşmıştır. Bu da ilk bakışta toplumun bir değişim geçirdiği ve kadınların iş hayatından çekilmeye başladığı şeklinde yorumlanabilir. Ancak 7 numaralı tablo incelendiğinde ev hanımı olan anne oranının tarım sektöründe çalışanların azalmasından kaynaklandığı, yüksek tahsil gerektiren işlerde çalışan annelerin oranında büyük bir değişikliğin olmadığı görülecektir.

Öğrencilerin ortalama % 33'ünün anne ve babalarının hayatlarını tarım ve hayvancılıkla kazanmaları ülke ekonomisinin büyük oranda tarıma dayalı olmasıyla da örtüşmektedir. Annesi yüksek tahsil gerektiren işlerde çalışan öğrencilerin oranının babası çalışanlardan % 15 daha fazla olduğu görülmektedir (Bkz. Tablo 8). Bu oran, yüksek tahsilli annelerin, çocuklarının dini eğitim almalarını daha fazla önemsedikleri şeklinde yorumlanabilir.

Öğrencilerin aileleri arasında ekonomik durumu çok yetersiz bulunmaması ve yetersizlere % 14,9 oranındaki kısmen yeterliler de eklendiğinde oranın % 18,1'de kalması, öğrencilerin büyük çoğunluğunun (% 81,9) orta sınıfa mensup ailelerden geldiklerini ve büyük oranda da maddi sorunlarının olmadığını göstermektedir (Bkz. Tablo 9).

Yine ortalama olarak öğrencilerin % 91,7'sinin Fakülteye ya çok az düzeyde ya da büyük çoğunlukla yetersiz düzeyde dinî bilgiyle geldikleri anlaşılmaktadır (Bkz. Tablo 10). Bu konuda gerek mezun-

lar ile öğrenime devam edenler arasında, gerekse güneyliler ile kuzeyliler, köy kökenliler ile şehir kökenliler ve yakın akrabaları arasında ilahiyat mensubu bulunanlar ile bulunmayanlar arasında anlamlı bir fark gözlenmemiştir. Yeterli ve kısmen yeterli seçeneklerinde birinci sınıftan üçüncü sınıfa doğru oranların düşmesi ise yeni gelen öğrencilerin bilgi düzeylerinin iyi olmasından daha çok henüz dinî bilgi düzeylerinin ne olduğunu anlayamamış olmalarından kaynaklanmış olabilir.

Ortalama olarak öğrencilerin % 53,4'i Fakülteye gelmeden önce beş vakit veya ara sıra namaz kılmakta ve % 82'si ise Ramazan orucu tutmaktaydı (Bkz. Tablo 11). Örneklemelerin namaz ve oruç gibi dinî pratikleri yerine getirme oranları dinî bilgi düzey oranlarıyla karşılaştırıldığında oldukça iyi düzeyde olduğu görülmektedir. Dinî pratiklerdeki bu yaygınlık diğer Türk cumhuriyetlerinde de gözlenmektedir. Mesela sadece oruç ibadeti açısından değerlendirildiğinde Bakü Devlet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğrencileri arasında Fakülteye gelmeden önce oruç tutma oranı % 73,7'dir²³.

Öğrencilerin dinî bilgi düzeyleri (Bkz. Tablo 10), ibadetlerle ilişkileri (Bkz. Tablo 11) ve Kur'an ezberi bilgileri (Bkz. Tablo 12) birlikte değerlendirildiğinde öğrenci potansiyelinin dinî bilgi düzeylerinin oldukça yetersiz olduğu görülmektedir. Hatta birinci sınıf öğrencileriyle yapmış olduğum bir mülakatta bir öğrencinin "Fakülteye gelmeden önce Müslümanların peygamberinin İsa (a.s.) olduğunu bildiğini" ifade etmesi anket sonuçlarını doğrulamaktadır. Dolayısıyla böyle bir öğrenci potansiyeli Fakültede uygulanacak eğitim öğretim programını doğrudan etkileyecek niteliktedir. Dolayısıyla Fakültedeki eğitim-öğretim programının ve derslerin müfredatının Türkiye'de dört yıl imam-hatip lisesi tahsili görmüş ve aynı zamanda aile ve yakın çevresinde dinin pek çok uygulamalarına şahit olmuş öğrencilere uygulanan programdan ve müfredattan farklı olması gerekmektedir.

Öğrencilerin ve mezunların Fakültenin tanıtımındaki oranı oldukça yüksektir (% 69,1, Bkz. Tablo 13). Bu da Fakültenin daha çok Fakültede okuyan veya mezunlar aracılığıyla tanındığını göstermektedir. Örneklemelerin Fakülte hakkında bilgi sahibi olmalarından Fakültenin bilinçli olarak tercih edildiği anlamı çıkartılabilir. Fakat bu sonuçlar Fakülteden ayrılan öğrencilerin oranını azaltmaya yönelik olarak yapılan önerileri doğrulamamaktadır. Çünkü öğrencilerin % 43'ü Fakülteye mülakatla öğrenci alınmasını önermişlerdir (Bkz. Tablo 40). Bu sebeple öğrencilerin önemli bir kısmının fakülteyi

---

²³ Bkz. Erten, Hayri, "BDU İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinde Dinin İbadet Boyutu", *Bakü Devlet Üniversitesi İlahiyat Fakültesinin Elmi Mecmuası*, Yıl 2, sy. 1, Bakü 2005, ss. 173-202, s. 189.

tanımalarının çok yüzeysel olduğu anlaşılmaktadır. Radyo ve televizyon gibi kitle iletişim araçlarının Fakültenin tanıtımına katkısı ise oldukça düşük düzeydedir (Bkz. Tablo 13).

Öğrencilerin üçte birinden fazlasının ilahiyat mensubu bir yakınının bulunması ve bunun ayrılanlar ve mezunlar arasında da gözlenmesi (Bkz. Tablo 14), Fakülte kontenjanının önemli bir kısmının ilk yıllardan itibaren belirli ailelerin nüfuzunda olduğunu göstermektedir. Örneklemelerin cinsiyeti veya Fakülteyle ilgileri ile akrabaları arasında ilahiyat mensubu bulunması arasında anlamlı bir ilişki gözlenmemiştir. Ancak yakın akrabalar kendi arasında değerlendirildiğinde anlamlı bir ilişki gözlenmemekle birlikte ablası ilahiyat mensubu olanların oranının diğerlerine göre daha düşük düzeyde olduğu tespit edilmiştir (Bkz. Tablo 15).

Örneklemelerin büyük çoğunluğunun İslam'ı öğrenmek ve öğretmek amacıyla Fakülteyi tercih etmiş olmaları Fakültenin kuruluş amaçlarıyla da örtüşmektedir. Son yıllarda İslam'ı öğrenmek ve öğretmek amacıyla Fakülteyi tercih edenlerin oranında büyük bir artış gözlemlenmektedir. Hazırlık sınıfı öğrencilerinden ayrılanların henüz sınırlı olduğu, beşinci sınıf öğrencilerinden ise son sınıfa gelinceye kadar % 60'nın ayrıldığı ve ayrılanların da büyük ihtimalle farklı amaçlarla fakülteye geldikleri göz önünde bulundurulacak olursa son beş yıl içinde gerçekleşen % 100'lük artış oranının gerçekte daha da fazla olduğu söylenebilir (Bkz. Tablo 16). Ayrıca bu artış, Fakültenin son yıllarda ilahiyat bilincine sahip ve ilahiyat kimliğini benimsemiş öğrenciler tarafından tercih edildiğini ve Fakülte'deki eğitim öğretim faaliyetlerinin ülkedeki diğer din öğretimi kurumları arasında saygın bir konuma yükseldiği şeklinde de yorumlanabilir.

Örneklemelerin ortalama olarak %28'i Fakülte'de aldıkları bilgilerin giriş amaçlarını karşılamadığı veya bu konuda tereddütleri olduğu kanaatindedir (Bkz. Tablo 17). Bu da Fakülte'deki eğitim-öğretim programının yeniden değerlendirilmesine yönelik işaretler taşımaktadır. Dolayısıyla eğitim-öğretim programının yeniden yapılandırılmasına yönelik ihtiyaç son yıllarda ortaya çıkan yeni bir problem olarak görülmemelidir. Aslında Fakülte kurulmadan önce veya kuruluş sürecinde iken ülkenin ihtiyaç duyduğu din adamı profilinin belirlenmesi ve eğitim-öğretim programının ona göre düzenlenmesi en isabetli bir yöntem olabilirdi. Fakat Fakültenin onuncu mezunu verdiği 2007 yılında henüz böyle bir çalışmanın yapılmadığı da ayrı bir gerçektir.

Ortalama olarak öğrencilerin % 12,8'i Fakülte'de kendilerine sağlanan imkânların yeniden gözden geçirilmesi kanaatindedir (Bkz. Tablo 18). Ancak öneriler her ne kadar tüm öğrencilerin sadece % 15,4'ünün (Bkz. Tablo 19) görüşlerini temsil ediyor olsa da kişisel

gözlemlerim de bu teklifler doğrultusundadır. Örneklemelerin birinci önerisi Fakültede yeterli sayıda öğretim üyesi istihdam edilmesine yöneliktir. Fakültede eğitim-öğretim faaliyetleri çoğunlukla ekonomik kaygılarla sınırlı sayıda öğretim elemanı aracılığıyla yürütülmektedir. Bu sebeple özellikle Türkiye'den görevlendirilenler uzmanlık alanları dışındaki derslere girmekte, bu da öğretim elemanlarını İmam-Hatip liselerindeki meslek dersleri öğretmeni konumuna indirgemekte ve Fakültedeki öğretimin kalitesini de tartışılır hale getirmektedir. Bu çerçevede bir Tefsir öğretim üyesi İslam Hukuku, Hadis veya Arapça dersine, bir İslam Tarihi öğretim üyesi Tasavvuf Tarihi veya Dinler Tarihi dersine, bir Din Eğitimi öğretim üyesi de Din Sosyolojisi veya Kur'an-ı Kerim dersine girebilmektedir. Aslında sorun sadece Oş İlahiyat Fakültesine özgü de değildir. Çünkü Diyanet Vakfı tarafından finanse edilen yurt dışındaki diğer fakültelerde de aynı problemle karşılaşmaktadır. Görev yaptığım süre içinde Fakülte idaresine yaptığımız öneriler doğrultusunda, Diyanet Vakfı kısa süreliğine 2006-2007 öğretim yılı bahar dönemindeki İslam Hukuku ve Din Psikolojisi dersleri için mevcutlara ek olarak iki öğretim elemanı daha görevlendirmiştir. Söz konusu dersler üç haftalık yoğun bir programla verilmiştir. Bir dönem süresi içinde, on sekiz haftaya dağıtılmış derslerin üç haftaya sıkıştırılması pedagojik olarak uygun görülmemeyebilir. Fakat gerek söz konusu derslere giren öğretim üyeleri ve gerekse öğrencilerle yaptığım mülakatta derslerin yoğunlaştırılmış bir programla da olsa dersin uzmanı tarafından verilmesinin daha verimli olduğu vurgulanmıştır. Örneklemelerin ikinci önerisi Fakültede iyi bir dini yaşantı ortamının oluşumuna yöneliktir. Bu yetersizliğin ilahiyatçı kimliğiyle toplumun karşısında daha fazla bulunma imkânı olan mezunlar ile beşinci ve üçüncü sınıf öğrencileri tarafından gündeme getirilmesi daha da anlamlıdır. Toplumun uzun süreli bir ateist tecrübe yaşamasının ardından açılan böyle bir kurumun, dinî uygulamalar konusunda eksikleri bulunan mensuplara sahip olması, kurumun halk nezdinde prestijini de sarsmaktadır. Nitekim bir başka soruya verilen cevapta öğrencilerin yaklaşık olarak üçte ikisi, dinî yaşantı konusunda kendilerini ülkede din eğitim-öğretimi veren diğer kurum mensuplarına göre daha yetersiz gördüklerini belirtmişlerdir (Bkz. Tablo 43). Örneklemelerin üçüncü önerisi Arapçanın iyi bir düzeyde öğretilmesine yöneliktir (Bkz. Tablo 19). Bu konu derslerin branş hocası tarafından verilmesi önerisiyle de bağlantılıdır. Çünkü öğrenciler sadece hazırlık sınıfında Arapça öğretim elemanlarıyla karşılaşmaktadırlar. Hazırlık sınıfında henüz Türkçeleri yeterli anlama düzeyine ulaşmamış olan öğrenciler iki yabancı dili bir arada öğrenmek durumunda kalmaktadırlar. Örneklemelerin dördüncü önerisi ülkeye Kırgızca dinî kaynaklar kazandırılmasına yöneliktir. Son öneri ise Fakültede uygulanan müfredat programındaki alan dışı

derslerin kredi fazlalığına yöneliktir (Bkz. Tablo 19). Gerçekten de hazırlık sınıfında yoğun bir program takip eden öğrenciler birinci sınıfta Kur'an-ı Kerim, Arapça ve Temel Dini Bilgiler mahiyetindeki Mesleğe Giriş dersi dışında meslekî bir ders görmemektedirler (Bkz. Tablo 20). Bu sebeple meslekî dersler açısından hazırlık sınıfı ile ikinci sınıf arasında bir fasıla oluşmakta, bu da öğrencilerin meslekî motivasyonunu olumsuz yönde etkilemektedir. Birinci ve ikinci sınıfta alan dışı derslerin kredisindeki fazlalık, öğrencilerin hazırlık sınıfını Türkiye'de okumaları sebebiyle ilk yılda almalarını gereken alan dışı derslerin bu iki sınıfa aktarılmasından kaynaklanmaktadır. Alan dışı derslerin önemli bir kısmı ülkenin üniversite sisteminden kaynaklanmakta olup alınması zorunludur ve değiştirilme imkânı bulunmamaktadır. Ayrıca aynı gerekçeyle yeni bir meslekî ders eklenmesi veya meslekî derslerin toplam kredisinde bir artışa gidilmesi de zor görünmektedir.

Öğrencilerin önemli bir kısmı (% 36,1) ders kitaplarının beklentilerine cevap vermediği kanaatindedirler (Bkz. Tablo 21). Bu çerçevede öğrenciler Türkçe ve Arapçalarının kaynaklardan verimli bir şekilde yararlanabilecek düzeyde olmadığını, ders kitaplarının kendilerinde kalması ve Kırgızca yazılması gerektiğini belirtmişlerdir (Bkz. Tablo 22). Birinci sınıf öğrencilerinin henüz kaynaklardan yararlanacak düzeyde Türkçe öğrenememiş olmaları bir dereceye kadar makul karşılanabilir. Fakat mezuniyet aşamasına gelmiş olan beşinci sınıf öğrencilerinde bile Türkçenin hala problem olarak belirtilmesi acil tedbir alınması gereken son derece önemli bir husustur. Mezun olmuş öğrencilerin bile gerek sözlü ve gerekse yazılı ifadelerinde Türkçeyi doğru kullanamadıklarını gözlemlemiş olmamız bu oranların doğruluğunu desteklemektedir. Ders kitaplarına yönelik ikinci ve üçüncü değerlendirme ders kitaplarının kendilerinde kalması ve Kırgızca olması şeklindedir. Gerçekten de yurtdışına kitap ulaştırmanın çeşitli zorlukları vb. gerekçelerle ders kitapları öğretim yılı sonunda öğrencilerden alınmaktadır. Türkçenin yeterli düzeyde olmaması sebebiyle ders kitaplarının Kırgızca yazılmasına yönelik öneri uzun vadeli bir çözüm olarak görülebilir. Çünkü ülkede Kırgızca kaynak bulunmaması diğer alanlarda olduğu kadar özellikle Temel İslam Bilimlerinde Türkçe kaynaklara sürekli bir bağımlılığa sebep olmaktadır. Ders kitaplarıyla ilgili son husus ise öğrencilerin Arapçalarının yeterli düzeyde olmadığı konusudur. Bu eksiklik başka sorularda da belirtilmekte olup büyük oranda derslere Arapça hocasının girmemesinden kaynaklanmaktadır.

Öğrencilerin dörtte biri ders araç ve gereçlerinin kısmen veya tamamen beklentilerine cevap vermediğini düşünmektedirler (Bkz. Tablo 23). Bu soruyla ilgili olarak öğrencilerden ders araç ve gereçlerini iyileştirmelerine yönelik ne gibi önerileri bulunduğu

sorulmamıştır. Ancak gözlemlerimiz esnasında tespit ettiğimiz kadarıyla yetersizlik doğrudan veya dolaylı sebeplerden kaynaklanmış olabilir. Mesela Fakültede dil ve bilgisayar laboratuvarının kurulmuş olması önemli bir adımdır. Fakat Arapça dersi için dil laboratuvarını kullanma tecrübesine sahip bir Arapça öğretim üyesi ve gerekli malzemelerin bulunmaması laboratuvarı işlevsiz hale getirmektedir. Benzer şekilde bilgisayar laboratuvarı vardır. Fakat bilgisayarlardan genellikle mektuplaşma, müzik indirme ve dinleme amaçlı yararlanıldığı gözlemlenmiştir. Bilgisayarların bitirme tezlerinin yazılması dışında eğitim amaçlı kullanılması sınırlı kalmaktadır.

Öğrencilerin ortalama olarak yarısına yakını tatillerde veya mezuniyet sonrasında Fakülte ile ya hiç iletişim kuramamakta ya da kısmi bir iletişim içinde olmaktadır (Bkz. Tablo 28). Bunun muhtemel sebeplerinden biri olarak Fakültenin ülkenin sadece bir şehrinde bulunuyor olması gösterilebilir. Fakat bu gerçekçi bir gerekçe olamaz. Çünkü öğrencilerin % 75,2'si Oş eyaletindedir (Bkz. Tablo 4). Diğer bir sebep ise Fakültenin yapılanmasıyla ilgili görünmektedir. Nitekim tatil dönemlerinde bile öğrencilerin % 82,1'inin Fakülteyi (Bkz. Tablo 29), % 44,7'sinin de Fakülte kütüphanesini (Bkz. Tablo 30) bir takım eksikliklerini tamamlayacak bir kurum olarak görmeleri bütün eksiklerine rağmen Fakültenin donanım olarak hâlâ ülke standartlarının üzerinde bir potansiyele sahip olduğunu göstermektedir. Öğrencilerle yapmış olduğumuz mülakat da bu hususu teyit etmektedir. Meselâ bazı öğrenciler: "Burası nasıl bir kurumdur ki beş yıl yedirip içirdiği ve pek çok emek sarf ettiği kişileri mezuniyet sonrasında arayıp sormaz?" diyerek Fakültenin örgün eğitim-öğretim hizmetinin yanı sıra tatil dönemlerinde ve mezuniyet sonrasına yönelik olarak da fonksiyonel olması gerektiğini vurgulamışlardır.

Öğrencilerin mezuniyet sonrası istihdama yönelik beklentileri incelendiğinde ülkede dört yıllık fakülte mezunlarının öğretmen olabilmeye hakkı bulunmamasına rağmen öğretmen olmayı düşünenlerin oranının oldukça yüksek düzeyde çıktığı (% 41,2) görülmüştür (Bkz. Tablo 31). Bunun sebebi büyük ihtimalle öğrencilerin henüz kendileri öğrenci iken öğretmenlik mesleği ile karşılaşmış olmalarıdır. Çünkü öğrenciler ikinci sınıftan itibaren öğretmenlik uygulamasına başlamakta ve bu çerçevede orta öğretim kurumlarına gitmektedir. Akademisyenliğin ikinci sırada yüksek oranda tercih edilmesinin sebebi Türkiye Diyanet Vakfının her yıl ortalama 10 civarında mezunu lisansüstü eğitim yapmak üzere istihdam ediyor olmasıyla açıklanabilir. Fakültenin en önemli amaçlarından birisinin de ülkedeki din hizmeti kadrosuna katkıda bulunmak olduğu var sayıldığına öğrencilerin sadece % 7,1'inin bu alanda çalışmayı düşü-

nüyor olması üzerine gidilmesi gereken bir problemdir. Aslında problemin temelinde Kırgızistan'da din görevlilerinin devletten maaş alamaması yatmaktadır. Bu sebeple ülkede Türkiye Diyanet İşleri Başkanlığına benzer bir yapılanma gerçekleştirilebilirse bu sorun da zamanla büyük oranda çözülebilir. Yine öğrencilerden % 15,9'unun meslek dışı alanlarda çalışmayı (Bkz. Tablo 31) düşünmesinin en önemli sebebinin ekonomik endişelerden kaynaklandığı söylenebilir. Çünkü öğretmenlik, akademisyenlik veya din hizmetleri alanında çalışanların aldıkları maaş oldukça yetersizdir.

Hem kız hem de erkek mezunlar büyük oranda (% 75) istihdam problemi yaşamaktadırlar. Aslında bu problem sadece ilahiyat mezunlarının değil ülkenin bir gerçeğidir. Çünkü ülke nüfusunun yaklaşık olarak beşte birinin öncelikle Rusya ve Kazakistan olmak üzere yurtdışında işçi olarak çalıştığı söylenmektedir. Nitekim tespit edebildiğim kadarıyla 2007 yılı mezunlarının da yarısı ülke dışında bulunmakta ve mesleğinin haricindeki işlerde çalışmaktadırlar. Şayet Türkiye Diyanet Vakfı tarafından finanse edilen ve akademisyenler grubunda yer alan 25 lisansüstü öğrencisi hariç tutulursa alanında iş bulabilenlerin sayısı oldukça azalmakta (% 15,8) ve istihdam problemi yaşayan mezun oranı da % 84,2'ye yükselmektedir (Bkz. Tablo 32,33 ve 34). Örneklemelerin % 41,2'si orta öğretim kurumlarında çalışmayı düşünürken bu kurumlarda görev alabilen mezun oranının çok az olması (% 3,6) da üzerine gidilmesi gereken önemli bir husustur. Bu da, Fakültenin verdiği diplomada öğretmen olabilmeye yönelik bir açıklama bulunmaması vb. sebeplerden kaynaklanmaktadır. Diplomadaki bu sorun giderilebilir ve mezunların ortaöğretim kurumlarında Âdap Dersi öğretmeni olabilmeleri sağlanabilirse istihdam problemine de büyük oranda çözüm getirilmiş olur.

Fakülteye kayıt yaptıranların ortalama olarak ancak % 57,9'u mezun olabilmıştır. Kullanılmayan kontenjanlar da değerlendirmeye alındığında bu oranın % 50'ye kadar düştüğü görülmektedir (Bkz. Tablo 36). Kontenjan kullanımı ve bunun mezuniyete yansımaları beşer yıllık iki dönemde incelendiğinde ikinci beş yıllık dönemde kontenjan kullanımının on yıllık ortalamaya göre % 8, ilk beş yıla göre ise % 16 oranında azaldığı görülmektedir. Kullanılan kontenjanın mezuniyete yansımada da benzer oranlarla karşılaşılmaktadır. Bu azalma on yıllık ortalamaya göre % 8,1, ilk beş yıla göre ise % 14,8'dir (Bkz. Tablo 36). İkinci beş yıllık dönemde kontenjan kullanımının azalması 1999 Marmara depreminin etkisiyle açıklanabilir. Fakat kullanılan kontenjanın mezuniyete yansımadaki azalmayı kısmen istihdam problemi ile açıklamak mümkün ise de bu hususun ayrıca incelenmesi yararlı olacaktır.

Üçte bir olarak belirlenmiş olan kız öğrenci kontenjanının on yıllık dönemde belirlenen orana ulaşmadığı ve ortalama % 29'da kaldığı görülmektedir. Fakat bu da beşer yıllık iki dönemde incelendiğinde ilk beş yılda %22 olan kız öğrenci oranının ikinci beş yılda % 59 artarak % 37'ye ulaştığı tespit edilmiştir (Bkz. Tablo 36). Benzer oranlar mezuniyet aşaması için de geçerlidir. Kız öğrenci oranında son yıllarda gözlemlenen bu artış kısmen, kızların aile içindeki rolleri sebebiyle, mezuniyet sonrasında erkeklere nazaran daha az ekonomik sorumluluk taşımalarıyla açıklanabilir. Ayrıca asırlardır alışılmış olan din öğretimi hizmetini genellikle erkeklerin yerine getirmesi anlayışının son yıllarda değişime uğradığı ve bu sebeple toplumun bayan din öğretimi uzmanlarını benimsediği de söylenebilir.

Fakülteye kayıt yaptıran ve mezun olmadan ayrılan öğrencilerin sınıflara göre dağılımı incelendiğinde beş yıllık sistemde birinci, dört yıllık sistemde ise hazırlıktan itibaren bütün sınıflarda ayrılan öğrencilerin bulunduğu gözlemlenmiştir (Bkz. Tablo 37). 1993–2006 yılları arasında toplam kayıt yaptıran öğrenci sayısı 744 olup bunların 318'i 1993–2007 yılları arasında Fakülteden ayrılmışlardır (Bkz. Tablo 38). Türkiye'de okunan birinci ve ikinci sınıf veya hazırlık ve bir ya da hazırlık sınıfı aşamasındaki ayrılmalar adaptasyon sorunu, Fakülteyi benimseyememe vb. nedenlerle bir dereceye kadar makul sayılabilir. İkinci veya üçüncü sınıftaki ayrılmalar da ülkedeki üniversite sisteminin bu sınıflarda fakülteler arası geçişe imkân tanınması sebebiyle yine anlaşılabilir. Fakat dördüncü veya beşinci sınıfa kadar gelmiş bir öğrencinin ayrılma sebebini anlamak ve açıklamak gerçekten çok zordur.

Öğrenime devam edenlerin çoğunluğu (% 61,2) Fakülteden ayrılan arkadaşlarının Fakülteye ayrılma niyetiyle girdikleri kanaatindedirler (Bkz. Tablo 39). Böyle bir niyet taşıyanlar muhtemelen birkaç amacı birlikte düşünmüş olabilirler. Bunlardan biri ülkedeki üniversite giriş sisteminden kaynaklanmaktadır. Çünkü ülkedeki yasalar, üniversitelerin birinci veya ikinci sınıflarındaki öğrencilere alan farkına bakılmaksızın fakülteler arası yatay geçiş imkânı sağlamaktadır. Bu sebeple çeşitli nedenlerden dolayı istediği fakülteye giremeyen bir öğrenci o yıl her hangi bir fakülteye kayıt yaptırabilmekte ve ikinci sınıfın sonuna kadar dilediği fakülteye geçebilmektedir. Bu durum birbirlerinden öğrenci alabilen diğer fakülteleri etkilemezken Türkçe, Arapça ve Kur'an-ı Kerim gibi özel derslerin görüldüğü hazırlık sınıfı bulunduğu için sadece öğrenci veren konumunda olan İlahiyat Fakültesini ciddi derecede sarsmaktadır. Gerçekten de ayrılan öğrencilerin önemli bir kısmı hazırlık sonrasındaki ilk iki yılda yoğunlaşmaktadır. Fakülteden ayrılanların zaten fakülteye girdiklerinde ayrılma niyetinde

olmalarının diğere amacı ise Türkiye'yi görme ile iç içe değerlendirilebilir. Zira öğrenciler her hangi bir ek ödeme olmaksızın Türkiye'yi görmekte ve bir yılda Türkçe ve Arapça öğrenmektedirler. Bu imkânlar pek çok aileye cazip gelmekte ve bu tür aileler çocuklarını daha sonra alma niyetiyle Fakülteye kaydettirmektedirler. Bu niyette olan ailelerin, çocuklarının iki yıl içinde diğere bir fakülteye geçebilme garantisini üniversiteye giriş aşamasında yetkili kişilerden aldıkları da söylenmektedir.

Fakülteden ayrılanların sayısını azaltmaya yönelik olarak yapılan öneriler arasında Fakülteye, Fakültede görevli Türk öğretim üyelerinin yapacağı bir sınavla öğrenci alınması ön plana çıkmaktadır (Bkz. Tablo 40). Öğrencilerle yapılan mülakatlarda öğrencilerin bir kısmı önerdikleri sınavın bazı ayrıntılarını da belirtmişlerdir. Mesela sınavda Fakülteden mezun olmayı hedefleyen öğrencilerin belirlenmesine yönelik sorular sorulması bunlardan biridir. Şu kadar var ki böyle bir sınavın uygulanabilmesi Oş Devlet Üniversitesi yönetimiyle ciddi bir mutabakatı da gerektirmektedir. Fakülteden ayrılanların sayısını azaltmaya yönelik olarak ikinci sıradaki öneri ise öğrencilerin Türkiye'ye hazırlık sınıfında değil de son sınıfta gönderilmesidir. Ancak öğrencilerin bir kısmı anket uygulandıktan sonra bu konuda şöyle bir açıklama ihtiyacı duyduklarını belirtmişlerdir: "Biz her ne kadar hazırlık sınıfı öğrencileri Türkiye'de okumasın görüşünü belirtmişsek de, hazırlık sınıfında Türkiye'de gösterdiğimiz performansı Kırgızistan'da mevcut Fakülte ve yurt şartlarında göstermemiz mümkün değildir. Biz Türkiye'de dinî âdab ve alışkanlıklar yönüyle de büyük bir dönüşüm yaşıyoruz. Ayrıca okuldan ayrılan arkadaşlarımız Kırgızistan şartlarında göremeyecekleri bir din eğitimi almaktadırlar. Onlar gittikleri fakültelerde çevrelerine iyi örnek olmaya çalışmakta ve İlahiyat Fakültesinde öğrendiklerini anlatmaktalar. Bu sebeple onlara yapılan harcamaları israf olarak da görmemek gerekir...". Bu ifadelerden de anlaşıldığına göre öğrencilerin hazırlık sınıfında Türkiye'ye gönderilmemesi gündemde olmayan yeni problemlerin yaşanmasına sebep olacaktır. Bu konuda şu hususu da göz önünde bulundurmakta fayda vardır. Bişkek'te bulunan Araşan İlahiyat Fakültesi'nde bütün sınıflar Kırgızistan'da okunduğu halde Fakülteden ayrılan öğrencilerin oranı Oş İlahiyat Fakültesi'nden daha az değildir. Araşan İlahiyat Fakültesi Fakülte Sekreterliğinden aldığımız şifahi bilgiye göre kayıt yaptıran öğrencilerin ortalama olarak ancak % 50'si mezun olabilmektedir. Dolayısıyla hazırlık sınıfının Kırgızistan'da okunması ayrılanların sayısında önemli bir azalma meydana getirmeyeceği anlaşılmaktadır. Ayrılmayı azaltmaya yönelik olarak üçüncü sıradaki öneri öğrencilere ilahiyat bilinci verilmesidir. İlahiyat bilinci veya dinî yaşantı hem diğere sorularda, hem de gerek gözlemlerimizde ve gerekse mülakatlarda gündeme

getirilen önemli bir husustur. Ayrılan öğrencilerin çoğunluğunu şehirliler oluşturduğu için kırsal kesimden daha fazla öğrenci alınması da önerilmiştir. Gözlemlerimiz de bu doğrultudadır. Şehir kökenli öğrenciler ki bunların da çoğunluğunu Oş şehrinden gelenler oluşturmaktadır, aileleri ve arkadaş çevreleri ile daha sık karşılaştıkları ve özellikle de arkadaş çevrelerinin etkisinde kaldıkları için Fakülteyi benimsemeleri zor olmaktadır. Bütün öğrencilerin Fakülte yurdunda kalması da önerilmiştir. Yaptığımız mülakat ve gözlemlerimize göre her hangi bir sebeple yurttan atılan veya ayrılan öğrenciler, ilahiyat programı ve eğitimi açısından müsait olmayan yerlerde kalmaktadırlar. Bu durum öğrencileri daha da başarısız kılmaktadır. Ayrıca kaldıkları ortamın, kendi dini ve ahlaki değerleriyle örtüşmemesi sonunda Fakülteyi bırakmalarına neden olmaktadır. Son olarak şu hususu da göz önünde bulundurmak gerekmektedir. Ara sınıflarda Fakülte değiştirme, ülkedeki üniversite sisteminin kabul edilmesi gereken bir gerçeğidir. Bu sebeple ara sınıflarda diğer fakültelere geçişleri engelleyici tedbirlerin alınabilmesi zor görünmektedir. Ancak diğer fakültelerden İlahiyat Fakültesine geçiş yapılabilmesine yönelik çalışmaları engelleyici bir ortam da bulunmamaktadır. Dolayısıyla Fakülteye diğer fakültelerin ara sınıflarından öğrenci kabul edebilme bir alternatif olarak değerlendirilebilir. Çünkü diğer fakültelerin bir veya ikinci sınıfından Fakülteye kabul edilecek olan öğrenciler daha da bilinçli olabilirler. Bu tür öğrencilerin en büyük problemi Türkçe, Arapça, Kur'an-ı Kerim ve Temel Dini Bilgiler derslerinde yaşayabilirler. Fakat hedefini belirlemiş bilinçli bir öğrenci bütün eksiklikleri yoğunlaştırılmış programlarla kısa sürede telafi edilebilir.

Öğrencilerin çoğunluğu (% 62,4) kendilerini bilgi ve yaşantı olarak ilahiyat mesleğine uygun görmemişlerdir. Sadece mezun olanlarda bile bu oranın yarıdan pek aşağı inmediği görülmektedir (Bkz. Tablo 41). Öğrencilerle yapmış olduğumuz mülakatta şu hususlar ön plana çıkmıştır: Fakültede hoca-öğrenci ilişkisi derslerle sınırlı kalmaktadır. Ders programı dışında da öğretim üyeleri ile serbest çalışma ve rehberlik faaliyetleri olmalı. Yurtta belletici öğretmenlerin bulunmaması öğrencilerin vakitlerini değerlendirememelerine ve dini eğitimde eksikliklere sebep olmaktadır. Fakültede alınan bilgilerin birinci sınıftan itibaren cami ve medreselerde uygulanması bir takım eksiklerin görülmesine sebep olabileceği gibi ilahiyat mesleğine alışmaya da katkı sağlayacaktır.

Öğrencilerin ortalama olarak büyük çoğunluğu (% 71) imamlar ve medrese mensupları ile karşılaştırdıklarında kendilerini yetersiz olarak görmüşlerdir. Mezunlarda oran azalmış olsa bile yine de yarısına yakını (% 48,1) aynı kanaattedir (Bkz. Tablo 42). Bu azalma büyük ihtimalle ankete katılan mezunların mezuniyet sonrasında

kendilerini geliştirmiş olmalarından kaynaklanmış olabilir. Bununla birlikte mezunlarda bile kendini yeterli görenlerin oranının % 50'yi aşamamış olması dikkatleri çekmektedir. Hâlbuki konuyla ilgili başka bir soruda öğrencilerin % 84,8'i Fakültede kendilerine sağlanan imkânların beklentilerini karşıladığını belirtmişlerdi (Bkz. Tablo 18).

İmamlar ve medrese mensupları karşısında görülen yetersizlik kendisini en fazla Temel İslam Bilimlerinde hissettirmiştir. Mezuniyet aşamasına gelmiş beşinci sınıfta ise yetersizlik en yüksek seviyeye (% 90,9) ulaşmıştır. Yetersizlik görülen diğer alanlar ise şunlardır: Arapça, vaaz ve sohbet edebilme beceri ve alışkanlığı, temel dinî bilgiler, dinî yaşantı, Kur'an-ı Kerimi güzel okuyabilme, cenaze, nikâh vb. uygulamalardaki tecrübe (Bkz. Tablo 43).

IV. Sonuç ve Öneriler

Sonuç

Bütün diğer Orta Asya cumhuriyetlerinde olduğu gibi Kırgızistan'da da önemli bir sosyal değişim süreci yaşanmaktadır. Yetmiş yıl boyunca din eğitiminin yasaklandığı baskıcı bir rejimle yönetilen ülkede dinî öğretim kurumları yasaklanmış, dinî hayat büyük bir zafiyet geçirmiştir. Halk dinî bilgiden yoksun ve dinî uygulamadan uzak kalmıştır. Kuşkusuz bu boşluk hızla doldurulmalıdır. Bunun için yapılması gereken pek çok şey olmakla birlikte, ülkenin ihtiyacı olan bilgi ve eğitim düzeyi yüksek din adamlarının yetiştirilmesinde İlahiyat Fakültesine düşen görev son derece önemlidir.

İlahiyat Fakültesi, mezunları yoluyla veya diğer etkinlikleriyle toplumun dinî yönden bilinçlenmesinde katkı sağlayacaktır. Ancak Müslüman Kırgız toplumunu bekleyen başka tehlikeler de vardır. Ülkede yoğun bir şekilde faaliyet gösteren ve hatta üniversite düzeyinde kurumları bulunan misyonerler bulunduğu unutulmamalıdır. Dinî bilgi yetersizliği halkı misyonerlerin etkisine açık bir hâle getirmiştir. Yetiştirilecek ilahiyatçıların bir taraftan halkın din konusundaki ihtiyacını karşılamaları diğer taraftan misyonerlerin yıkıcı faaliyetleri ile mücadele etmeleri gerekmektedir. Böyle bir hizmet ve mücadele ancak bilgili, donanımlı ve amaçlarını çok iyi bilen kadrolarla yürütülebilir. Bu kadroları hazırlayacak kurum olan İlahiyat Fakültesi'nin bu misyona uygun bir vizyon belirlemesi büyük bir önem arz etmektedir.

Öneriler

Ülkenin etnik dağılımına paralel olarak Kırgız ve Özbeklerin dışındaki diğer Müslüman unsurlara mensup biri kız olmak üzere en azından iki öğrenci mezuniyet aşamasına kadar getirilmeli.

Kontenjanın daha verimli kullanılması amacıyla, ya şehir kökenli öğrencilerin Fakülteden ayrılmalarını asgariye indirmeye yönelik tedbirler düşünülmeli ya da daha fazla sayıda köy kökenli öğrenci alınmalı.

Öğrenci kontenjanının ülke geneline hitap edecek şekilde doldurulması; dinî birikimi ve kurumları Oş, Batken ve Celalabat eyaletlerindeki kadar gelişmiş olmayan eyaletlerden daha fazla sayıda öğrenci alınması planlanmalı.

Fakültedeki Kuzeyli öğrenci sayısının azlığı ayrıca araştırılmalı ve Kuzey bölgesindeki eyaletlerden daha fazla öğrenci kabul etmeye yönelik olarak tedbirler alınmalı.

Fakülteye klasik sistemle veya yurtdışında farklı kurumlarda din eğitimi ve öğretimi almış olan ülkedeki mevcut din görevlilerinin ailelerinden de öğrenci akışı sağlanmalı.

Ülke genelindeki dinî bilgi birikimi belirli düzeye ulaşıncaya kadar öğrenciler ya dinî eğitim veren medrese vb. eğitim-öğretim kurumlarından alınmalı ya da Fakültenin öğretim süresi hazırlık sınıfı hariç beş yıla çıkartılmalı.

Fakülteyi ülke genelinde tanıtmak ve öğrenci potansiyelini arttırmak amacıyla Fakültede sağlanan imkânlar ve yürütülen faaliyetler gazetelere verilecek ilanlarla, radyo ve özellikle de televizyon programlarıyla duyurulmalı.

Fakültenin ülke genelindeki tüm ailelere ve daha geniş bir kitleye ulaşabilmesini sağlamak amacıyla kayıt aşamasında yakın akraba oranının makul seviyede tutulmaya çalışılmalı.

Ülkenin ihtiyaç duyduğu din adamı profili belirlenmeli ve eğitim-öğretim programı bu çerçevede yeniden düzenlenmeli.

Derslerin dersin uzmanı olan öğretim elemanları tarafından verilmesi sağlanmalı.

Fakültede yürütülmekte olan din öğretimi faaliyetlerinin yanı sıra dinî eğitim de programa alınmalı.

Hazırlık sınıfında öncelikle Türkçe belirli bir anlama düzeyine çıkartılmalı, Arapça öğretimi ondan sonra programlanmalı.

Ülkedeki yerli ilahiyat bilim adamlarının birikimleri telif eserler hazırlayabilecek düzeye ulaşıncaya kadar temel dinî kaynaklar Kırgızcaya çevrilmeli. Bu hususta başarılı mezunlardan ve lisansüstü eğitim gören öğrencilerden destek alınabilir. Kur'an meali ve ilmihal

başta olmak üzere bu alandaki boşluğun bir an önce kapatılması halkın, İslam'ı doğrudan öğrenebilmesine önemli katkı sağlayacaktır.

Müfredat programında yer alan alan-dışı derslerin kredi fazlalığından kaynaklanan problem ders dışı faaliyetler ve kurslarla çözülmeli.

Türkçenin yeterli anlama düzeyine çıkartılabilmesi amacıyla müfredat programına hazırlık sınıfından sonra da Türkçe dersi eklenmeli.

Ders kitapları İmam-Hatip Lisesi mezunu olmayanların da anlayabileceği sade ve anlaşılır bir Türkçe ile yeniden yazılmalı.

Ders kitapları dönem sonlarında öğrencilerden geri alınmamalı.

Bilgisayar laboratuvarı elektronik makale ve kitaplardan yararlanılabilecek şekilde düzenlenmeli; Hadis, Tefsir, Tarih vb. bilim dallarında hazırlanmış olan bilgisayar programları bilgisayarlara yüklenmeli.

Ders araç ve gereçlerini zenginleştirmesi çerçevesinde derslikler bilgisayar destekli hale getirilmeli.

Derslerde görsel ders araç ve gereçleri daha fazla kullanılmalı.

Dersler ödev ve seminer çalışmalarıyla zenginleştirilmeli.

Derslerde imamlık, müezzinlik, hatiplik, vaaz, nikâh töreni, cenaze merasimi gibi meslekî uygulamalara yer verilmeli.

Fakültenin sosyal tesisleri arasında kız ve erkek öğrencilerin yararlanabileceği niteliklere sahip bir spor kompleksi bulunmalı.

Yurt görevlileri arasında en az bir bayan ve bir de erkek belletici istihdam edilmeli.

Yurtta temel kaynakların bulunduğu bir kütüphane oluşturulmalı

Ya Fakülte'deki bilgisayar laboratuvarında çalışma saatleri yeniden düzenlenmeli ya da yurda 3-4 bilgisayarlık mini bir bilgisayar laboratuvarı kurulmalı.

Öğrencilerden eğitim-öğretime devam edenlere tatil dönemlerinde, mezun veya ayrılmış durumda olanlara da istedikleri her zaman Fakülte'deki imkânlardan yararlanabilecekleri duyurulmalı, Fakülteye gelen Fakülte mensuplarının misafir edilebileceği bir ortam hazırlanmalı, Fakülte mensuplarına yönelik çeşitli etkinlikler düzenlenmeli, fonksiyonel bir mezunlar derneği kurulmalı.

Kütüphane ve Fakülte tatil dönemlerinde de açık tutulmalı ve Fakülte'de en azından birkaç öğretim elemanı hazır bulundurulmalı.

Mezunların istihdam problemini çözmeye yönelik olarak diplomalarına öğretmen olabilmelerini sağlayan bir açıklama yazdırılmalı

ve din görevlisi olarak çalışmak isteyenler Türkiye Diyanet Vakfınca desteklenmeli.

Fakülteye, Türkiye’den gelen öğretim üyelerinin uygulayacağı bir sınavla öğrenci alınmalı.

Fakülteden ayrılan öğrencilerin oluşturduğu boşluğu dengelemeye yönelik olarak Fakülteye diğer fakültelerin ara sınıflarından öğrenci kabul edebilmeye yönelik çalışmalar yapılmalı.

Öğrencilerin ilahiyat mesleğine alışmalarına katkı sağlamak için Fakültede hoca-öğrenci ilişkisi derslerin dışında da devam etmeli, öğretim üyelerinin öğrencilere yönelik serbest çalışma ve rehberlik faaliyetleri olmalı.

Öğrencilerin ilahiyat mesleğine alışması ve bir takım eksiklerini görebilmesi için Fakültede alınan bilgiler birinci sınıftan itibaren cami, okul ve medreselerde uygulanmalı.

Müfredat programı ve mesleğe yönelik uygulamalar ülkede üniversite, fakülte veya medrese düzeyinde faaliyet gösteren diğer din öğretimi kurumlarıyla karşılaştırılmalı ve eksiklikler tespit edilmeli.

Kaynaklar

Akramova, Dilaram, *Kırgızistan’da Orta Mekteplerdeki “Adep Sabacı” Dersinde Din Eğitimi İle İlgili Amaçların Gerçekleşme Düzeyi (Oş Örneği)*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2006.

Aydar, Hidayet, “Kırgızistan Oş Devlet Üniversitesi Araşan Sosyal Bilimler Enstitüsü İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Profili”, Uluslararası Globalleşme Sürecinde Kırgızistan’da Din Bilimleri ve Ahlak Öğretiminin Meseleleri, Bişkek/Kırgızistan 21-23 Mayıs 2007, Yayınlanmamış Bildiri Notları.

Babadzhanov, Bakhtiyar, *The Fergana Valley: Source Or Victim Of Islamic Fundamentalism?*,

<http://www.ca-c.org/dataeng/10.babadzh.shtml>, 8.12.2007.

Botev, Nikolai, “The Ethnic Composition of Families in Russia in 1989: Insights into the Soviet ‘Nationalities Policy’”, *Population and Development Review*, c. 28, sy. 4 (Aralık 2002), ss. 681-706.

Botoiarova, Nuska, *Islamic Fundamentalism In Post-Soviet Uzbekistan And Kyrgyzstan: Real Or Imagined Threat*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2005.

Central Asia: Islam and the State, International Crisis Group Asia Report No 59, Osh/Brussels, 10 Temmuz 2003.

- Cihan, Ahmet, "Kırgızistan'da Dinî Bilinçlenmenin Toplumsal Tezahürleri", *Oş Devlet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı 8, Oş/Kırgızistan 2005, ss. 82-93.
- Erdem, Mustafa, "Oş Devlet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Hakkında Bildiri", *Orta Asya'da İslam*, Oş/Kırgızistan 2004, ss. 15-17.
- Ersahin, Seyfettin, "Sovyetlerin Orta Asya Türk Aile Yapısını Değiştirme Çabaları Üzerine Değerlendirmeler", *Diyanet İlmi Dergi*, 34/3, 1998, ss. 27-52.
- Erten, Hayri, "BDU İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinde Dinin İbadet Boyutu", *Bakı Devlet Üniversitesi İlahiyat Fakültesinin Elmi Mecmuası*, Yıl 2, sayı 1, Bakı 2005, ss. 173-202.
- Fletcher, Joseph F. – Sergeyev, Boris, "Islam and Intolerance in Central Asia: The Case of Kyrgyzstan", *Europe-Asia Studies*, 54/2. (Mart 2002), ss. 251-275.
- http://biskek.net/index.php?option=com_content&task=view&id=34&Itemid=69, 5.10.2007.
- <http://manas.kg/index?id=125>, 30.8.2007.
- http://tr.wikipedia.org/wiki/Batken_%C4%B0li, 30.8.2007.
- Kozukulov, Timur, Tarihi Süreçte Orta Asya ve Kırgızistan'da Din Siyaseti ve Eğitimi, *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sayı: 24, Erzurum 2005, ss. 167-182.
- Olcott, Martha Brill, Soviet Islam and World Revolution, *World Politics*, c. 34, sy. 4 (Temmuz, 1982), ss. 487-504.
- Özdenoğlu, Selda, *Kırgız Cumhuriyeti*, Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı, Temmuz 2005.
- Pylenko, Zoya, "Central Asia Still Feeling Threatened By Radical Islam", <http://www.cacianalyst.org/?q=node/3695>, 8.12.2007.
- Roeder, Philip G., "Soviet Federalism and Ethnic Mobilization", *World Politics*, 43/2 (Ocak 1999), ss. 196-232.
- Slezkine, Yuri, "Ethnoterritorial Units in The Ussr and Successor States", <http://repositories.cdlib.org/cgi/viewcontent.cgi?article=1018&context=uciaspubs/research>, 11.12.2007.
- Yüce, Mehmet, "Kırgız Türklerinin Ulusal Kimlik Politikası", *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi*, sy. 09, Yıl 2007, ss. 152-162, <http://www.akademikbakis.org/sayi9.htm>, 25.10.2007.